

Arla Mäki

RIKOSPERUSTEINEN KARKOTTAMINEN EUROOPAN IHMISOIKEUSTUOMIOISTUIMEN RATKAISUKÄYTÄNNÖSSÄ

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Maaliskuu 2021

TIIVISTELMÄ

Arla Mäki: Rikospäätös karkottaminen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma
Julkisoikeus
Maaliskuu 2021

Tutkielman tarkoituksena on selvittää ovatko maahanmuuttajien rikospäätökset karkottamisesta muuttaneet Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä viime vuosina. Kysymystä tarkastellaan etenkin vuoden 2015 pakolaiskriisin kontekstissa. Lisäksi tarkoituksena on tarkastella, onko myös kansallisella tasolla tapahtunut lainsäädännöllisiä muutoksia.

Tutkielman tarkoituksena on myös analysoida Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kokonaisharkinnassa esiintyviä elementtejä Üner-kriteeristön kautta. Üner-kriteeristö on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen luoma kymmenen kohdan lista seikoista, joita perhe-elämän suojan ja karkottamisten kohdalla tarkastellaan. Toinen tutkimuskysymys siis on: mitä Üner-kriteeristön elementtejä tuomioistuin painottaa eniten ratkaisukäytännössään?

Aineistoni koostuu pääasiassa oikeustapauksista, jotka pohjautuvat Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklaan kahdeksan, joka suojaa oikeutta nauttia yksityis- ja perhe-elämää. Tutkimuksessa vertaillaan etenkin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vuosien 2016-2020 oikeuspäätöksiä sen vanhempiin päätöksiin aina 1990-luvulta saakka. Aineistoon kuuluu myös korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä 2000-luvulta, joiden kautta pyritään systematisoimaan kokonaisharkinnassa esiintyviä lainalaisuuksia. Tutkimusmenetelmänä on oikeuskäytäntöpainotteinen lainoppi.

Yleisenä sääntönä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä on, että vakaviin rikoksiin syyllistyneet karkotetaan, vaikka siteet isäntävaltioon olisivat kiinteät. Aiempaan verrattuna Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on poikennut vähemmän tästä säännöstä. Johtopäätös on: pakolaiskriisi on kiristänyt Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintaa. Lisäksi ratkaisujen tapauskohtaiset erityispiirteet korostuvat voimakkaasti tuomioistuimen kokonaisharkinnassa. Toisen tutkimuskysymyksen osalta voidaan sanoa, että rikoksen luonne ja vakavuus on painavin elementti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kokonaisharkinnassa. Ulkomaalaisen siteillä isäntävaltioon näyttäytyi olevan vähemmän painoarvo aiempaan oikeuskäytäntöön verrattuna. Pakolaiskriisi on heijastunut myös kansallisella tasolla, jossa Juha Sipilän hallituskaudella tehtiin lukuisia ulkomaalaislain muutoksia. Lisäksi Suomi on pyrkinyt eroon suotuisamman suojelun tasosta kansallisessa lainsäädännössään.

Avainsanat: maasta poistaminen, Euroopan ihmisoikeussopimus, perhe-elämä, kokonaisharkinta.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen tausta ja yhteiskunnallinen merkitys	3
1.2 Aiheen rajausta ja tutkielman rakenne	5
1.3 Tutkimusmenetelmästä ja aineistosta	5
1.4 Aiempi tutkimus	6
2 EUROOPAN IHMISOIKEUSSOPIMUS	8
2.1 Artikla 8	10
2.1.1 <i>Perhe-elämä</i>	11
2.1.3 <i>Yksityiselämä</i>	11
2.1.4 <i>Kansallinen turvallisuus</i>	12
2.1.5 <i>Yleinen järjestys</i>	13
3 LAINSÄÄDÄNTÖ JA KÄSITTEET	14
3.1 Maasta karkottaminen	14
3.2 Maasta käännyttäminen	15
3.3 Maasta karkottamisen perusteet	15
3.4 Palautuskielto	17
3.5 Kokonaisharkinta	18
4 ÜNER-KRITEERISTÖ JA OIKEUSKÄYTÄNTÖ	19
4.1 Taustaa	19
4.2 Rikoksen luonne ja vakavuus	22
4.3 Valittajan oleskelun kesto karkotettavassa maassa	24
4.4 Rikoksen tekohetkestä kulunut aika	26
4.5 Asianosaisten kansalaisuudet	29
4.6 Valittajan perhetilanne	29
4.7 Tiesikö kumppani valittajan rikoksesta	32
4.8 Mahdolliset lapset ja heidän ikänsä	33
4.9 Vaikeuksien taso, joka puolisoa odottaa, jos perhe muuttaa valittajan lähtömaahan	33
4.10 Lasten etu ja hyvinvointi	35
4.11 Sosiaalisten, sekä kulttuuri- ja perhesiteiden vahvuus	39
4.11.1 <i>Kielelliset siteet</i>	39
4.11.2 <i>Sosiaaliset siteet</i>	40
4.11.3 <i>Kansalainen ilman siteitä valtioon</i>	42
5 KOKONAISHARKINTA KHO:N RATKAISUKÄYTÄNNÖSSÄ	50
5.1 Yhteiskunnallinen muutos ja ulkomaalaislainsäädäntö	50
5.2 Oikeusratkaisut	52
5.2.1 <i>Integraatio</i>	52
5.2.2 <i>Rikokset</i>	55
5.2.3 <i>Lapsen etu ja hyvinvointi</i>	56
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	59
Lähteet	64

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja yhteiskunnallinen merkitys

Satoja vuosia sitten, vieraassa valtiossa oleskelevia ulkomaalaisia pidettiin typerinä tai epäonnisina, koska he joutuivat asumaan oman valtionsa suojeluksen ulkopuolella.¹ Yksi ensimmäisistä ulkomaalaisia kauppiaita koskevista oleskelulupasäännöksistä löytyy kuitenkin jo Magna Cartasta vuodelta 1215.² Ulkomaalaisten suoja karkottamista vastaan ei kuitenkaan tapahtunut hetkessä ja vielä esimerkiksi 1700-luvulla valtion karkottamisoikeus oli ehdoton, eikä sitä valtion itsemääräämisoikeudesta johtuen voinut rajoittaa tai valvoa. 1700-1800-lukujen vaihteessa teollistuminen ja ihmisten suurempi liikkuvuus rajojen läpi johti kuitenkin tämän lähestymistavan muutokseen.³ Suurin muutos tapahtui kuitenkin kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön kautta. Toisen maailmansodan jälkeen syntyivät Yhdistyneiden Kansakuntien yleismaailmallinen julistus vuonna 1948, vuonna 1950 Euroopan ihmisoikeussopimus (EIS) ja vuonna 1966 Kansalaisyhteiskunnallisia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus. Ihmisoikeussopimusten taustalla oli ajatus, että yksilöllä on oikeuksia ja vapauksia sen vuoksi, että hän on ihminen, eikä niinkään sen vuoksi, että hän on jonkin valtion kansalainen.⁴

Tänä päivänä, maahanmuuton kontrolloiminen on edelleen yksi valtion keskeisimpiä funktioita. Suvereniteettiperiaatteen mukaan valtioiden yksinomaiseen toimivaltaan kuuluu päättää muiden valtioiden kansalaisten maahan tulosta ja maassa oleskelusta, eikä sillä ole velvollisuutta vastaanottaa muiden maiden kansalaisia alueelleen. Valtiolla on alueellaan sekä omiin kansalaisiinsa, että ulkomaalaisiin nähden täysivaltaiset toimivaltuudet ja sillä on oikeus päättää ulkomaalaisen maasta poistamisesta, kunhan yksilön ihmisoikeuksia ei rikota.⁵

Maahanmuuton kontrolloiminen ei kuitenkaan viime vuosina ole ollut täysin yksinkertaista: vuoden 2015 pakolaiskriisi koetteli Eurooppaa ennennäkemättömällä tavalla, jonka jälkeen asenneilmapiiri on kiristynyt. Myös keskustelu aiheen ympärillä muuttunut emotionaalisesti

---

¹ Head 1967, s. 146.

² Elles 1980, s. 2.

³ Wojnowska-Radzinska 2015, s. 23-26.

⁴ Wojnowska-Radzinska 2015, s. 31.

⁵ Aer 2016, s. 4.

latautuneeksi ja jopa ideologisesti värittyneeksi. Samana vuonna maahanmuuttajat olivat epäiltyinä noin 13 000 rikoksesta Suomessa (lukuun ottamatta liikenne rikkomuksia), eli noin kuusi prosenttia rikoksentehtävistä oli maahanmuuttajataustaisia. Väestömäärään suhteutettuna se oli noin 50 % enemmän kuin valtaväestö.⁶

Yhtenä selityksenä tähän on ollut väestörakenne: nuoret miehet tekevät suhteellisesti suuren osan rikoksista ja monista maista maahanmuuttajina tulee pääsääntöisesti nuoria miehiä.

Maahanmuuttajien korkeiden rikostilastojen selittävinä tekijöinä on ollut esimerkiksi kielitaidon puutteellisuus, syrjintä työhaussa, sekä alhaisempi koulutus- ja työllisyystaso. Rasismi tulomaassa saattaa altistaa rikollisille poluille, kuten myös huonot tai jopa traumaattiset kokemukset kotimaassa - etenkin kriisimaista tulevilla. Oppimisteorian mukaan korkeampia rikostilastoja selittäisi myös kulttuurilliset, rikollisuutta suosivat asenteet. Väitettä tukee se, että eri maahanmuuttajaryhmien rikollisuudessa on eroja ja erot ovat samankaltaisia eri tulomaissa, mikä saattaisi viitata eri ryhmien jakamiin oppimisprosesseihin. Erot eri maahanmuuttajaryhmien välillä ovat jopa suurempia kuin kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä kokonaisuudessaan. Maahanmuuttajat joutuvat useammin rikoksen uhreiksi kuin valtaväestö, mutta erityisesti niillä maahanmuuttajaryhmillä, joilla on korkeampi todennäköisyys tehdä rikoksia, on vielä korkeampi todennäköisyys joutua rikoksen uhreiksi.⁷

Suomessa asenneilmapiirin muutos voidaan konkreettisesti nähdä esimerkiksi Maahanmuuttoviraston linjan kiristymisenä vuosina 2015-2017, jolloin muutos näkyi turvapaikanhakijoiden osalta muun muassa siinä, miten perusteltua väkivallan uhan ajateltiin olevan. Vuonna 2017 väkivallan uhkaa pidettiin perusteltuna enää poikkeuksellisesti.⁸ Samoihin aikoihin syntyi myös hallituksen esitys 24/2018 vp, jossa haluttiin nopeuttaa rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten karkottamista. Vuoden 2019 alusta onkin voimaan tullut laki, joka nopeuttaa vakaviin tai toistuviin rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten karkottamista. Ennen lakimuutosta oli mahdollista, että jos karkotettava valittiin tuomiosta, oli odotettava prosessin loppuun asti ja näin varsinainen karkotuksen täytäntöönpano saattoi kestää useita vuosia. Nyt karkotukset voidaan laittaa täytäntöön jo 30 päivän sisällä tiedoksiannosta, ellei hallinto-oikeus ole toisin määrännyt.⁹

---

⁶ Kivivuori ym. 2018, s. 386-383.

⁷ Kivivuori ym. 2018, s. 376-383.

⁸ Saarikkomäki ym. 2018, s. 33-34.

⁹ Laki ulkomaalaislain muuttamisesta (1022/2018) 23.11.2018

1.2 Aiheen rajausta ja tutkielman rakenne

Pro gradu -tutkielmassani aion tutkia kolmansien maiden kansalaisten karkottamista Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen, sekä korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännön pohjalta. On mielenkiintoista tutkia, miten Eurooppaa vuonna 2015 koetellut pakolaiskriisi vaikuttaa tuomioistuinten päätöksiin. Tutkielman tutkimuskysymys on: onko Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden rikosperusteisiin karkottamisiin liittyvässä oikeuskäytännössä tapahtunut muutos verrattuna aiempaan? *Üner*-kriteeristöä soveltaessa, EIT on päättänyt, että jokaiselle kohdalle annetaan erilainen painoarvo tapauksen yksilöllisten seikkojen mukaan.¹⁰ EIT on pidättäytynyt määrittelemästä kullekin kriteerille annettavaa painoarvoa yksilöllisessä arvioinnissa, joten on myös mielekäästä tutkia, mitä seikkoja tuomioistuin käytännössä painottaa. Toinen tutkimuskysymys on: mitä *Üner*-kriteeristön elementtiä tuomioistuin painottaa eniten ratkaisukäytännössään?

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut ovat valikoituneet tuomioistuimen HUDOC-tietokannasta. Ajanjaksoksi on rajattu 1.1.2016-1.10.2020. Ajanjakso on valittu niin, että vuoden 2015 pakolaiskriisiin vaikutukset tulisivat mahdollisesti ilmi päätöksistä. Ratkaisujen hakuterminä on kirjattu Article 8 (expulsion), Article 8.1 (right to family life), sekä Article 8.2 (necessary in a democratic society.) Luettelosta poistetut tapaukset ovat rajautuneet aineiston ulkopuolelle. Lisäksi oikeustapaukset ovat rajattu kielen perusteella, muut kuin englanninkieliset tapaukset ovat jääneet pois. Vuosien 2016-2020 aineiston lisäksi olen käyttänyt Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vanhempia tapauksia vertailukohtina. Ratkaisut ovat valikoituneet sattumanvaraisesti vuosilta 1990-2016.

Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) ratkaisut ovat rajattu käsittelemään oleskeluluvalla Suomessa asuvien tulevien maahanmuuttajien rikosperusteisia karkottamisia. Aineistossa on lisäksi toissijaisen suojelun- tai pakolaisaseman perusteella oleskeluluvan saaneita henkilöitä, joiden pakolaisstatus tai toissijainen suojelu on lakkautettu. Tutkielmassa ei käsitellä käännyttämistä. Aineisto ei sisällä lyhyitä ratkaisuselosteita. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut valikoituivat Finlex-verkkosivulta ja hakusanoina oli karkottaminen sekä kokonaisharkinta. Ratkaisujen vähäisen määrän vuoksi ajanjaksoksi laajennettiin käsittelemään koko 2000-lukua. Hakusanalla kokonaisharkinta saatiin yhteensä 70 osumaa.

---

¹⁰ Asia 1638/03 *Maslov v. Itävalta*, Kok. 2008, kohta 70.

Hakusanalla karkottaminen löytyi 77 osumaa. Lisäkritereinä ratkaisuille oli rikosperuste. Sopiviksi ratkaisuiksi valikoitui kymmenen päätöstä.

Kolmansien maiden kansalaisten, joka tarkoittaa Euroopan Unioniin kuulumattomien maiden kansalaisia, ja EU-maiden kansalaisten karkottaminen eroaa hyvin paljon toisistaan. Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikla kahdeksan suojelee oikeutta nauttia yksityiselämän suojaa, joka tulee usein vastaan karkotusasioissa. Euroopan Unionin kansalaiset saavat vapaan liikkuvuuden doktriinin nojalla liikkua vapaasti jäsenmaiden alueilla, joten karkottaminen on säädelty tiukasti. Myös EU-maiden kansalaisia on kuitenkin mahdollista karkottaa tiettyjen ehtojen täytyessä. Kolmansista maista tulevien maahanmuuttajien lisäksi jouduin ottamaan mukaan myös muita oikeustapauksia, jossa käsitellään karkotuksia ja kokonaisharkintaa, sillä aineisto oli vähäinen. Nämä ratkaisut koskevat pääsääntöisesti EU-kansalaisten karkottamista, joiden osalta pyrin tarkastelemaan kokonaisharkintaa niiltä osin, kun se on mahdollista.

Johdannon jälkeen käsittelen toisessa luvussa erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklaa kahdeksan, sekä käyn siihen liittyvät keskeisimmät käsitteet läpi. Luvussa kolme käsittelen kolmannen maan kansalaisen karkottamiseen liittyviä perusteita, sekä kokonaisharkintaa. Neljännessä luvussa käsittelen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kokonaisharkintaa *Üner*-kriteeristön kautta sekä analysoin ja teen vertailukohtia tuoreimpiin tapauksiin vanhemman oikeuskäytännön pohjalta. Viidennessä luvussa käsittelen ulkomaalaislainsäädännön muutoksia yhteiskunnallisesta näkökulmasta sekä analysoin korkeimman hallinto-oikeuden kokonaisharkintaa ratkaisukäytännössä. Viimeisessä luvussa teen johtopäätökset.

1.3 Tutkimusmenetelmästä ja aineistosta

Lainopillisella tutkimuksella katsotaan olevan kaksi päätehtävää: tulkinta ja systematisointi. Tarkoitukseni on käsitellä tutkimusaiheittani erityisesti oikeuskäytännön pohjalta ja systematisoida ratkaisuissa esiintyviä lainalaisuuksia sekä tehdä johtopäätöksiä oikeusnormien sisällöstä, sekä löytää eri oikeustapauksia yhdistäviä oikeusohjeita.

Tutkimusmetodiani voisi kutsua siis oikeuskäytäntöpainotteiseksi lainopiksi. Analysoin EIT:n uutta ratkaisukäytäntöä vanhemman käytännön valossa ja vertailen, onko oikeudellinen argumentointi ja käytäntö johdonmukaista. Lisäksi aion lyhyesti käsitellä kansallisen ulkomaalaislainsäädännön vuosina 2015-2019 tehtyjä muutoksia.

Tutkimukseni lähdeaineisto, eli tuomioistuinratkaisut, ovat heikosti velvoittavia oikeuslähteitä, joista poikkeaminen edellyttää perustelua - mutta joiden noudattamatta jättämisestä ei seuraa virkavirhesanktiota. Tolosen mukaan myös Suomea velvoittavien kansainvälisten tuomioistuinten ratkaisuihin tulisi suhtautua lähtökohtaisesti samalla tavalla kuin korkeimpien tuomioistuinten ratkaisuihin.¹¹ Skandinaavisen realismin edustajan Rossin mielestä oikeustieteen tehtävänä oli erityisesti tuomioistuinikäytännön tutkiminen. Hänen mukaan oikeusnormi on voimassa, kun sitä noudatettiin viranomaisratkaisuissa ja käytännöllisen oikeustieteen tehtävänä oli ennakoida tuomioistuinten käyttäytymistä: kuuluiko jokin normi vallitsevaan tuomarinideologiaan. Rossin lähestymistavassa vakiintunut käytäntö on hierarkisesti oikeusteoriaa korkeammassa asemassa.¹²

Tutkimuksen lähdeaineisto perustuu oikeuskäytännön lisäksi myös lainsäädäntöön ja kansainvälisiin sopimuksiin, jotka ovat vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä, sekä oikeuskirjallisuuteen, joka on sallittu oikeuslähde.¹³ Tutkielma keskittyy Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja pääasiassa sen artiklaan kahdeksan (oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta.)

Seuraamusharkinnalla tarkoitetaan tilannekohtaista arviota, jonka perusteella lain muodollisesta soveltamisesta poiketaan. Eli jos mekaaninen lain tulkinta johtaisi epäoikeudenmukaiseen tai huonoon seuraukseen, valitaan lain tulkitsemisen kannalta

---

¹¹ Tolonen 2003, s. 126.

¹² Häyhä (toim.) 1997, s. 47.

¹³ Tolonen 2003, s. 24-25.

hyväksyttävämpi vaihtoehto.¹⁴ Seuraamusharkintaa rajoittaa kuitenkin systeemivaade, joka tarkoittaa sitä, että emme voi tehdä yksittäisiä päätöksiä, vaan samanlaiset tapaukset liittyvät aina toisiinsa, jolloin se on tiiviisti yhteydessä oikeusvarmuuteen ja ennakoitavuuteen. Systeemivaade voidaan siis nähdä eräänlaisena ristiriidattomuuden vaateena.¹⁵

Aarnion mukaan huomio kohdistuu tänä päivänä nyky-yhteiskunnan hyvinvointivaltiomallin mukaisesti useasti yksityistapauksiin ja tuomioistuinten odotetaan tuottavan ikään kuin mittatilausratkaisuja, jotka suojelevat heikompaa osapuolta. Tämä taas heikentää systeemin stabiiliutta, joka on tiiviisti kytköksissä ennustettavuuteen. Tämänkaltainen kehitys ei täysin ole sopusoinnussa perinteisen oikeusvaltioajattelun kanssa, jossa “lain asettamat *muodolliset* oikeusturvatakeet korvautuvat tai ohentuvat aineellisilla, esimerkiksi *perusoikeuksia* koskevilla argumenteilla.” Jos jokainen tuomioistuimen päätös on uniikki sovellus, ennakoitavuus kärsii.¹⁶

1.4 Aiempi tutkimus

Yhteiskunnallisesta merkittävyystään huolimatta ulkomaalaisoikeus on Suomessa varsin vähän tutkittu oikeudenala.¹⁷ Turvapaikanhakijoiden räjähdysmäinen kasvu vuonna 2015 kuitenkin synnytti tarpeen uudistaa lainsäädäntöä ja Juha Sipilän hallitus tekikin lukuisia ulkomaalaislainsäädännön muutoksia. Maahanmuuttajien määrän nousu ja lukuisat lakimuutokset nostivat myös esille tarpeen lisätutkimuksesta¹⁸, jonka johdosta on melko hiljattain ilmestynyt kaksi teosta. Janne Aer kirjoitti *Ulkomaalaisoikeuden perusteet* -nimisen teoksen vuonna 2016. Myös Toomas Kotkas, Heikki Kallio ja Jaana Palander toimittivat *Ulkomaalaisoikeus* -nimisen teoksen kaksi vuotta myöhemmin, vuonna 2018.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen osalta tunnetuin sitä tutkinut suomalainen on Matti Pellonpää, jonka *Euroopan ihmisoikeussopimus* -teos käsittelee sopimuksen kansainvälistä valvontaa oikeustapausesimerkkejen kautta. Kirjassa käsitellään myös ihmisoikeussopimuksen asemaa Suomen oikeusjärjestyksessä. Pellonpää kirjoitti myös väitöskirjansa vuodelta 1984 karkotuksista: *Expulsion in international law: a study in international aliens law and human rights with special reference to Finland*.

---

¹⁴ Määttä ym. 2012, s. 13

¹⁵ Tolonen 2003, s. 152-155.

¹⁶ Aarnio 2006, s. 107-117.

¹⁷ Kurvinen, Muukkonen & Voutilainen 2020, s. 12

¹⁸ Aer 2016, s. 22.

Maahantulosäännösten kiertäminen ei aiemmin ollut eturivin poliittinen teema, jonka johdosta ulkomaalaislainsäädäntöä on ollut tarpeen uudistaa myös tästä syystä. Esimerkiksi vuonna 2006 ulkomaalaislakiin lisättiin säännökset yksin tulleen alaikäisen turvapaikanhakijan vanhempien jäljittämisestä. Kysymystä tarkasteltiin ennen muuta lapsen edun toteuttamisena eikä sen kannalta, miten voitaisiin tehokkaasti estää maahantulosäännösten kiertäminen käyttämällä yksin tulleita lapsia perheenkokoajina.¹⁹ Sipilän hallituksen tekemät ulkomaalaislainsäädännön muutokset ovat joutuneet uudestaan tarkastelun kohteeksi, sillä Sanna Marinin hallituskaudella selvitetään ulkomaalaislakiin tehtyjen lukuisten erillisten lakimuutosten ja soveltamiskäytäntöjen yhteisvaikutukset oikeusturvaan.²⁰ Aiheesta on hyvin hiljattain ilmestynyt sisäministeriön uusi tutkimus *Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua saaneiden ja hakeneiden asemaan*, jota käsittelen luvussa viisi.

Maahantulosäännösten kiertäminen on päivänpolttava teema, joka liittyy läheisesti perhe-elämän suojaan, sillä avioliittoja käytetään myös maahantulosäännösten kiertämisessä. Pro gradu -tutkielmani pyrkii käsittelemään mm. sitä, millainen on kiinteän perhe-elämän taso ja kuinka kiinteä sen tulee olla, jotta se ylikirjoittaisi valtion intressin suojella kansallista turvallisuutta. Maahantulosäännösten kiertämisen näkökulmasta on myös oleellista, tiesikö kumppani valittajan rikoksesta, kun he päättivät perustaa perheen ja oliko perhe-elämä perustettu epävarmana ajankohtana.

Jo vuodelta 1997 olevassa tutkimuksessa havaittiin, että kansainvälisten ihmisoikeusnormien soveltaminen suomalaisiin karkotusasioihin ontui ja että KHO näytti tekevän vain varmoja päätöksiä, jotka vain siirsivät ratkaisuvastuun viranomaisille. Kekomäen tutkimuksen mukaan suomalaisten kanssa avioituneiden maahanmuuttajien karkotuspäätöksiä välteltiin ja meneillään oli jonkinlainen kansainvälisen ihmisoikeusnormiston ylihumaani soveltamisvaihe, joka teki normien väärinkäytöstä suorastaan tavoiteltavan pyrkimyksen.²¹

---

¹⁹ Aer 2016, s. 19-22.

²⁰ Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, s. 84

²¹ Kekomäki 1997, s. 125-130.

2 EUROOPAN IHMISOIKEUSSOPIMUS

Rikosperusteisessa karkottamisessa yleisimmät Euroopan ihmisoikeussopimuksessa esiin nousevat säädökset ovat artikkelit kolme, kahdeksan ja neljätoista. Artikla kolme pitää sisällään kidutuksen- ja muun epäinhimillisen kohtelun kiellon. Käyn sitä läpi luvussa kolme yhdessä palautuskiellon kanssa. Artikla kahdeksan suojaa oikeutta nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta. Tutkielman aineisto pohjautuu pääosin artiklaan kahdeksan, jota käyn läpi seuraavassa kappaleessa. Viimeiseksi, artikla neljätoista pitää sisällään syrjinnän kiellon: *“Tässä yleissopimuksessa tunnustetuista oikeuksista ja vapauksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.”* Artikla 14 ei ole yleinen tasa-arvosäännös, vaan edellyttää ainoastaan, että muita Euroopan ihmisoikeussopimuksessa olevia oikeuksia ja niiden toteutumista taataan ilman syrjintää - syrjinnän tulee siis liittyä muissa artikloissa kodifioituihin oikeuksiin. Tästä huolimatta, artiklalla 14 on myös itsenäinen luonne ja oikeuden soveltaminen voi itsessään olla syrjivää, vaikka substanssiartiklaa ei olisikaan loukattu.²²

Viranomaiset eivät saa puuttua perhe-elämän suojaan, paitsi kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.” Hyväksyttäviin syihin perustuvien rajoitusten tulee olla *välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa* tai, kuten tuomioistuin asian usein ilmaisee, niiden tulee perustua ”pakottavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen” (*pressing social need.*) Puuttumisen tulee lisäksi olla oikeassa suhteessa päämäärään, ja sille tulee olla riittävät ja hyväksyttävät perustelut. Välttämättömyyседелlytykseen liittyy oppi valtion harkintamarginaalista (*margin of appreciation*), johon EIT:n ratkaisuissa usein viitataan.²³

---

²² Hirvelä & Heikkilä 2017, s. 1167.

²³ Pellonpää 2018, s. 349.

Menettely Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa

Menettely Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa alkaa valituslomakkeen lähettämällä, joka löytyy tuomioistuimen internet-sivustolta. Tuomioistuimen ensimmäisenä tehtävänä valituksen osalta on päättää, täyttääkö valitus tutkittavaksi ottamisen edellytykset eli onko se *admissible*. Ennen päätöksen tekemistä jaosto voi antaa hallitukselle tiedon valituksesta ja pyytää hallitukselta vastinetta. Vastineen pyytämistä voidaan pitää ensimmäisenä merkkinä siitä, että valituksen nähdään sisältävän sopimusvelvoitteiden potentiaalisia rikkomuksia.²⁴

Mahdollisen vastineen jälkeen tutkittavaksi ottamista koskeva päätös tehdään useimmiten ilman suullista käsittelyä. Milloin valitukseen liittyy erityisen hankalia oikeudellisia tai tosiasiapuolta koskevia kysymyksiä, tuomioistuin voi ennen tutkittavaksi ottamista koskevaa päätöstä joko osapuolten pyynnöstä tai omasta aloitteestaan järjestää suullisen käsittelyn Strasbourgissa. Tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä koskevan asian käsittely päättyy normaalisti jaoston yksimielisesti tai enemmistö päätöksellä tekemään päätökseen, jolla valitus joko otetaan tutkittavaksi (*admissible*) tai jätetään tutkimatta (*inadmissible*). Asia voidaan siirtää suureen jaostoon jo tutkittavaksi ottamista koskevassa vaiheessa ja jopa ennen tutkittavaksi ottamista koskevan päätöksen tekemistä. Sikäli kuin valitus on päätetty jättää tutkittavaksi ottamatta, päätös on lopullinen.²⁵

Tarkoituksena on, että valitukset ratkaistaan selvän pääsäännön mukaisesti seitsenjäsenisessä jaostossa. Jaosto voi kuitenkin milloin hyvänsä ennen tuomionsa antamista luopua toimivallastaan suuren jaoston hyväksi, jos asiaan liittyy yleissopimuksen tai sen lisäpöytäkirjojen tulkintaan vaikuttava tärkeä kysymys tai jos jaostossa esillä olevan kysymyksen ratkaisu voi johtaa ristiriitaan tuomioistuimen aikaisemmin antaman tuomion kanssa. Suuren jaoston tuomio on lopullinen. Sama koskee jaoston tuomiota, mikäli asiaa ei ole siirretty suureen jaostoon.²⁶

---

²⁴ Pellonpää 2018, s. 238-272

²⁵ Pellonpää 2018, s. 238-272

²⁶ Pellonpää 2018, s. 238-272.

2.1 Artikla 8 - Oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta

Ulkomaalaisasioissa artiklaa kahdeksan on käytetty mittavasti perheenyhdistämis- ja karkotusasioissa. Artikla 8 mukaan: ”Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.”

Artikla kahdeksan voidaan jakaa negatiivisiin ja positiivisiin velvoitteisiin: ensimmäinen momentti velvoittaa viranomaisia pidättäytymään kohtuuttomasta puuttumisesta perhe-elämän suojaan, kun taas toinen momentti pitää sisällään positiivisen velvollisuuden sallia perhe-elämän viettäminen alueellaan, jos perheellä on huomattavia vaikeuksia oleskella yhdessä muualla. Käytännössä positiivinen velvollisuus voi tarkoittaa sitä, että valtion viranomaisten on myönnettävä oleskelulupa, kun taas artikla kahdeksan loukkaaminen voi tulla kyseeseen, jos sitä ei myönnetä.²⁷ EIT:n mukaan positiivisten ja negatiivisten velvoitteiden välistä eroa ei voida määritellä tarkasti.²⁸ Myös joidenkin tutkijoiden mukaan jaottelussa positiivisiin ja negatiivisiin velvoitteisiin on pohjimmiltaan kyse vain näkökulmasta.²⁹

Ylittämätön objektiivinen este (*insurmountable objective obstacle*) tarkoittaa sitä, että valtiolla on positiivinen velvollisuus sallia perhe-elämän viettäminen sen alueella, jos ylivoimainen objektiivinen este estää perhettä nauttimasta perhe-elämää alkuperäisessä kotimaassa.³⁰ Valtiolla on kuitenkin kyseisen kaltainen positiivinen velvollisuus vain silloin, jos maahanmuuttajan tilannetta voidaan melkein luonnehtia ylivoimaiseksi esteeksi (*force majeure*).³¹ Oikeus perhe-elämän kunnioitukseen ei sisällä yleistä velvoitetta valtioille kunnioittaa aviopuolisoiden asuinpaikan osalta tekemää valintaa ja hyväksyä maan kansalaisuutta vailla olevan puolison maahanmuutto. Kahdeksas artikla ei myöskään takaa absoluuttista turvaa karkottamista vastaan edes pitkäaikaisesti maassa asuneille

---

²⁷ Wiesbrock 2010, s. 210.

²⁸ Asia 23218/94 *Gül v. Sveitsi*, Kok. 1996, kohta 38.

²⁹ Spijkerboer 2009, p. 290.

³⁰ Asia 46410/99 *Üner v. Alankomaat*, Kok. 2006, kohta 50.

³¹ Boeles ym. 2014, s. 225.

ulkomaalaisille. Välillä tuomioistuin hyväksyy jopa sopimusvaltiossa syntyneiden toisen polven maahanmuuttajien karkotuksen.³² Artiklalle 8 on luonteenomaista myös se, että pelkän *lainsäädännön olemassaolon* sellaisenaan on voitu katsoa rikkovan sopimusmääräyksessä turvattuja oikeuksia.³³

2.1.1 Perhe-elämä

EIT on tiivistänyt perhe-elämän käsitteen tuomiossaan *Al-Nashif*. Perhe-elämän olemassaolo ei perustu oikeudellisiin kriteereihin, vaan läheisiin henkilökohtaisiin tai emotionaalisiin siteisiin perheyksikön jäsenten välillä. Artikla 8 suojelee oikeutta luoda ihmissuhteita.

Tapauksessa *Slivenko* tuomioistuin määrittä, että perhe-elämän määrite koski vain ydinperheen jäseniä, mutta se saattoi poikkeustapauksessa olla myös muiden jäsenten välillä, jotka olivat erityisen riippuvaisia heistä. Toisin sanoen, esimerkiksi isovanhemmat eivät kuulu perhe-elämän piiriin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa tarkoitetulla tavalla, elleivät he pysty osoittamaan muita riippuvuuden elementtejä. Tämä vahvistettiin asiassa *Khan AW*, jossa tuomioistuin katsoi, että maahanmuuttotapauksissa vanhempien ja aikuisten lasten välillä ei myöskään ole perhe-elämää, elleivät he pysty osoittamaan muita riippuvuustekijöitä.

2.1.2 Yksityiselämä

Yksityiselämä on laaja käsite, jolle ei voida antaa tyhjentävää määritelmää. Yksityiselämän suojan alaan on katsottu kuuluvan ruumiillinen ja psykologinen koskemattomuus, identiteetti, henkilön kuva, nimi, maine, henkilökohtainen kehitys, sukupuolinen ja seksuaalinen suuntautuminen sekä päätökset lasten saannin suhteen.³⁴ Karkotusten osalta yksityiselämän käsite voi pitää sisällään yhteisön ja sosiaalisten siteiden kokonaisuuden, jotka muodostavat yksilön sosiaalisen identiteetin.³⁵ Tapauksessa *Slivenko* EIT lausui, että päätöksessä yksityiselämää oli loukattu, sillä valittajat olivat poistettu maasta, jossa he olivat keskeytyksettä syntymästään saakka kehittäneet *henkilökohtaisten, sosiaalisten ja taloudellisten suhteiden verkoston*, joka muodostaa jokaisen ihmisen yksityiselämän.

---

³² Ks asia 31753/02 *Kaya v. Saksa*, Kok. 2007.

³³ Pellonpää 2018, s. 781.

³⁴ Pellonpää 2018, s. 785.

³⁵ Ks asia 2967/12 *Zakharchuk v. Venäjä*, Kok. 2019, kohta 54.

EIT on maahanmuuttajien osalta osoittanut haluttomuutta tarkastella yksityiselämän suojaa, vaikka sen sovellettavuus tällaisissa tapauksissa olisi ilmeistä jo varhaisessa vaiheessa. Kun tuomioistuin havaitsee, ettei perhe-elämää ole olemassa artikla kahdeksan tarkoittamalla tavalla tai perhe-elämään puuttuminen ei anna aiheutta artikla kahdeksan loukkaukselle, se ei yleensä ota huomioon rikkooko karkotus artikla kahdeksan yksityiselämän suojaa.³⁶

Tapaukset *AW Khan*, sekä *AA* olivat ensimmäisiä, joissa tuomioistuin havaitsi artikla kahdeksan loukkauksen yksinomaan yksityiselämän suojan rikkomisen perusteella. Ensimmäisessä päätöksessä EIT havaitsi, että valittajan suhde sairaaseen äitiinsä, sekä veljiinsä oli osa hänen yksityiselämänsä. Tästä syystä valittajan karkottaminen aiheuttaisi “todennäköisesti suurempia vaikeuksia kuin muuten olisi.” Jälkimmäisessä päätöksessä EIT totesi, että aiemman oikeuskäytännön perusteella naimaton sekä lapseton valittaja nautti perhe-elämän suoja äitinsä kanssa. Tuomioistuimen mukaan ei kuitenkaan ollut tarpeen päättää tästä kysymyksestä, sillä artikla kahdeksan suoja myös yksityiselämää, jonka nauttimiseen karkottaminen aina puuttuu pitkäaikaisten maahanmuuttajien tapauksissa.

2.1.3 Kansallinen turvallisuus

Kansallisen turvallisuuden käsitteelle ei ole annettu sen yleiskielen merkitystä tarkempaa sisältöä ihmisoikeusvelvoitteissa. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkinnassa valtioilla on katsottu olevan varsin laaja harkintamarginaali sen suhteen, millaisen toiminnan ne katsovat vaarantavan kansallista turvallisuuttaan. Tuomioistuimen mukaan kansallisen turvallisuuden käsitteen selventäminen on ensisijaisesti jätettävä kansallisen käytännön varaan.³⁷

Yhtäällä turvallisuus on vapautta uhkista, toisaalta turvallisuus tarkoittaa kykyä ja vapautta toimia. Turvallisuus on myös, turvallisuuden subjektin, kykyä proaktiivisesti saada tietoa ja asemoida itsensä uudestaan suhteessa uusiin uhkiin. Kansallinen turvallisuus tarkoittaa pyrkimystä suojata kansakuntaa ja valtiota uhilta sekä toisaalta ylläpitää kykyä toimia vapaasti.³⁸

---

³⁶ Desmond 2018, s. 261–279.

³⁷ Asia 26839/05 *Kennedy v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2010.

³⁸ Lonka ym. 2020, s. 24.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162212/VNTEAS_2020_28_.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Käyty 15.12.2020)

2.1.4 Yleinen järjestys

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden käsitteellä tarkoitetaan yleisesti normaaliuden tilaa yhteiskunnassa. Käsitteen alaan on katsottu kuuluvan kaikki sellainen toiminta, jolla pyritään turvaamaan yhteiskunnan jäsenille turvallinen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristö, torjumaan ja selvittämään rikoksia ja oikeudenloukkauksia sekä ennalta estämään ja poistamaan erilaisia häiriöitä.³⁹

Ulkomaalaislain yhteydessä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden käsitteellä on laaja-alainen sisältö. Rikoslaisissa rangaistavaksi säädettyjen tekojen voidaan yleensä katsoa täyttävän vaatimuksen siitä, että teot kohdistuvat yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen. Näin ollen myös sellaiset rikokset kuin varkaudet, vääreännökset ja rattijuopumus voivat vaarantaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden. Laaja-alainen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden käsite merkitsee toisaalta lähtökohtaisesti, että mikä tahansa sen vastainen toimi voi olla merkityksellinen arvioitaessa, onko henkilön maassa oleskelu sallittava.⁴⁰

---

³⁹ Kallio ym. 2018, s. 146.

⁴⁰ Aer 2016, s. 121.

3 LAINSÄÄDÄNTÖ JA KÄSITTEET

3.1 Maasta karkottaminen

Ulkomaalaislain (30.4.2004/304, UlkL) 143 §:ssä on säädelty maasta karkottamisen käsite. Karkottaminen tarkoittaa ulkomaalaisen poistamista maasta silloin kun ulkomaalainen oleskelee maassa (määräaikaisella tai pysyvällä) oleskeluluvalla tai oleskelee maassa muulla ulkomaalaislaissa mainitulla tavalla. Karkottaminen tulee kyseeseen myös, kun ulkomaalainen oleskelee maassa sen jälkeen, kun hänen oleskelulupansa- tai korttinsa taikka rekisteröity oleskelunsa ei ole enää voimassa. Viimeiseksi, karkottaminen on Suomen kansalaisuuden menettäneen ulkomaalaisen maasta poistamista. UlkL 152 § mukaan Maahanmuuttovirasto on toimivaltainen päättämään karkottamisesta joko omasta aloitteestaan sekä poliisilaitoksen tai rajatarkastusviranomaisen esityksestä.

Maasta karkottaminen koskee siis ensisijaisesti pitkään maassa oleskeluluvalla asuneita ulkomaalaisia, eikä niinkään turvapaikanhakijoita tai pakolaisia. Toisaalta on mahdollista karkottaa myös turvapaikanhakija, joka on saanut oleskeluluvan esimerkiksi toissijaisen suojelun perusteella. Tällaisessa tilanteessa turvapaikanhakija voidaan karkottaa, jos toissijaiseen suojeluun johtaneet olosuhteet ovat päättyneet. Pro gradu -tutkielmassani käsittelen edellä mainitun kaltaisia tilanteita vain, jos niihin liittyy olennaisesti rikosperuste.

3.2 Maasta käännättäminen

UlkL 142.2 § sisältää käännättämisen määritelmän. Käännättämisellä tarkoitetaan joko kolmannen maan kansalaisen maahantulon estämistä ulkorajalla, jos hän on saapumassa maahan yli kolmeksi kuukaudeksi myönnettyllä oleskeluluvalla ja hän tulee maahan ensimmäistä kertaa luvan voimassaoloaikana. Myös Unionin kansalainen tai häneen rinnastettava perheenjäsen voidaan käännättää ulkorajalla. Vaikka ulkomaalaisella on oleskelulupa, voidaan hänet käännättää ulkorajalla, jos ulkomaalainen ei täytä maahantulolta vaadittavia edellytyksiä. Tutkielmani ei käsittele käännättämistä.

3.3 Maasta karkottamisen perusteet

Rikosperusteisen maasta karkottamisen perusteet ovat lueteltu UlkL 149 §:ssä. Oleskeluluvalla oleskellut ulkomaalainen voidaan karkottaa, jos hänen on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta, tai jos hänet on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin. Lähtökohtaisesti karkotuksen perusteena tulee olla rikosperuste, jos henkilö on syyllistynyt rikoksiin Suomessa - ei niinkään henkilön saamat rangaistukset.⁴¹

Myös ulkomaalaisen aiheuttama uhka voi olla perusteena karkottamiselle, vaikka henkilö ei olisi vielä syyllistynytkään rikokseen. 149.3 § ja 149.4 § antavat luvan karkottamiseen, jos henkilö on osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle, tai hänen epäillään muutoin perustelluista syistä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta tai Suomen suhteita vieraaseen valtioon vaarantavaan toimintaan. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantuminen ei sellaisenaan ole peruste kolmannen maan kansalaisen karkottamiselle. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantuminen on kuitenkin riittävä peruste peruuttaa henkilön oleskelulupa, minkä jälkeen hänet voidaan karkottaa puuttuvan oleskeluluvan vuoksi.⁴²

---

⁴¹ Aer 2016, s. 303.

⁴² Aer 2016, s. 311.

3.4 Palautuskielto

Palautuskielto, eli *non-refoulement* -periaate on kodifioitu vuoden 1951 Geneven pakolaissopimukseen, artiklaan 33: ”Sopimusvaltio ei tavalla tai toisella saa karkottaa tai palauttaa pakolaista sellaisten alueiden rajoille, jossa hänen henkeään tai vapauttaan uhataan rodun, uskonnon, kansalaisuuden ja tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi.” Artiklan 33 kohta kaksi lukee: ”Ensimmäisessä kohdassa olevan määräykseen ei kuitenkaan voi vedota pakolainen, johon nähden on perusteltua aihetta olettaa, että hän on vaaraksi oleskelumaansa turvallisuudelle tai joka on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta ja on yhteiskunnalle vaarallinen sanotussa maassa.”

Palautuskielto on kodifioitu myös UlkL 147 §, jossa sanotaan, että: ”ketään ei saa käännättää, karkottaa tai pääsyn epäämisen seurauksena palauttaa alueelle, jolla hän voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi, eikä alueelle, jolta hänet voitaisiin lähettää sellaiselle alueelle.” Palautuskieltoa koskevat säännökset ovat ehdottomia. Ulkomaalaisen maasta karkottaminen ei siis ole mahdollista edes vaarallisten rikollisten kohdalla, jos palauttaminen johtaisi säännöksissä tarkoitettua kielletyn kohtelun vaaraan.⁴³ Palautuskielto sisältää kaikki tilanteet, joissa ulkomaalainen siirrettäisiin toiseen valtioon Suomen viranomaisten toimesta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että periaate on huomioitava kokonaisharkinnassa turvapaikkahakemuksen päätöstä tehtäessä, että ulkomaalaista konkreettisesti maasta poistettaessa.⁴⁴

Palautuskieltoon liittyy olennaisesti myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikla kolme, jonka mukaan: ”Ketään ei saa kiduttaa, eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.” Kidutus on epäinhimillisen kohtelun törkeä muoto, jolle on tunnusomaista erityisen vakavan kärsimyksen tarkoituksellinen aiheuttaminen. Artiklalla 3 on automaattisesti lykkäävä vaikutus karkotuksen toimeenpanemiselle siksi aikaa, kunnes valitus on tutkittu - toisin kuin artiklalla kahdeksan.⁴⁵

---

⁴³ Kallio ym. 2018, s. 505.

⁴⁴ Kallio ym. 2018, s. 293.

⁴⁵ Hirvelä & Heikkilä 2017, s. 192.

Epäinhimillisen kohtelun tunnusmerkkejä taasen ovat olleet: menettelyn tahallisuus, kohtelun tuntikausien kesto, sekä joko ruumiinvamman tai voimakkaan fyysisen tai psyykkisen kärsimyksen aiheuttaminen.⁴⁶ 3 artiklaa voidaan loukata myös laiminlyönnin kautta, sillä viranomaisilla on velvollisuus suojella vapaudenriiston kohteena olevien henkilöiden terveyttä. Näin ollen asianmukaisen hoidon laiminlyönti, samoin kuin periaatteessa epäinhimilliset hoitotoimenpiteet, voivat merkitä 3 artiklan loukkausta.⁴⁷ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauksessa *Sufi & Elmi* ilmenevä tarkastelutapa soveltuu yleiseksi malliksi, jonka perusteella voidaan arvioida, ovatko maan olosuhteet sellaiset, ettei henkilöä sinne voida palauttaa. Tapauksessa tuomioistuin listasi seuraavat asiat: käyttivätkö konfliktin osapuolet joko sodankäyntimenetelmiä ja taktiikkaa, jotka lisäsivät siviilien uhrien riskiä, vai kohdensivatko ne suoraan siviilejä; toiseksi, onko tällaisten menetelmien ja / tai taktiikoiden käyttö levinnyt konfliktin osapuolten keskuudessa; kolmanneksi, olivatko taistelut paikallisia vai laajamittaisia; ja lopuksi taistelujen seurauksena tapettujen, loukkaantuneiden ja siirtymään joutuneiden siviilien määrä.

Maan yleinen väkivaltainen tilanne ei ole normaalisti itsessään antanut aihetta katsoa ihmisoikeussopimuksen 3 artiklaa rikotun karkotusta koskevissa tapauksissa. Ihmisoikeustuomioistuin on hyvin harvoin todennut rikkomuksen yksin tuolla perusteella. Väkivaltainen tilanne on tässä mielessä ollut kyseessä vain yleisen väkivallan äärimmäisissä oloissa, kun jo pelkkä paluu maahan aiheuttaa henkilölle kaltoin kohtelun vaaran.⁴⁸

Kun maastapoistamistilanteita arvioidaan, on ratkaisevaa loukkauksen todennäköisyys maastapoistamishetkellä. Näin ollen ratkaisevaa ei ole se, että henkilö on joskus aiemmin joutunut esimerkiksi vainon kohteeksi, mikäli kidutus, epäinhimillinen tai halventava kohtelu ei ole enää todennäköistä. Ratkaisu siitä, voidaanko ulkomaalainen poistaa Suomesta palautuskiellon estämättä, onkin tehtävä aina tapauskohtaisesti.⁴⁹

---

⁴⁶ Hirvelä & Heikkilä 2017, s. 133.

⁴⁷ Pellonpää 2018, s. 353-355.

⁴⁸ Aer 2016, s. 221.

⁴⁹ Kallio ym. 2018, s. 505.

3.5 Kokonaisharkinta

Kokonaisharkinnan tarkoituksena on varmistaa, ettei asiassa ole olemassa oikeudellista estettä henkilön maasta poistamiselle ja varmistua siitä, että kunkin maasta poistettavan henkilön kohdalla tapahtuu yksilöllinen harkinta.⁵⁰ Ulkomaalaisten joukkokarkotus on kielletty mm. Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjan neljännen artiklan nojalla. Kokonaisharkinta on siis yksittäistapauksellista punnintaa, jossa verrataan maasta poistamisen puolesta puhuvia seikkoja sitä vastaan puhuviin seikkoihin. Jos maasta poistamista puoltavat seikat ovat painavampia kuin sitä vastaan puhuvat seikat, on maasta poistaminen mahdollista.⁵¹

UlkL 146 §:ssä on määritelty kokonaisharkinnassa arvioitavat seikat. Siinä sanotaan: “Pääsyn epäämistä, käännyttämistä ja maasta karkottamista sekä maahantulokiellon määräämistä ja pituutta harkittaessa on otettava huomioon päätöksen perusteena olevat seikat sekä asiaan muutoin vaikuttavat seikat ja olot kokonaisuudessaan. Harkinnassa on erityisesti kiinnitettävä huomiota lapsen etuun ja perhe-elämän suojaan. Harkinnassa muutoin huomioon otettavia seikkoja ovat ainakin ulkomaalaisen *maassa oleskelun pituus* ja tarkoitus sekä ulkomaalaiselle myönnetyn *oleskeluluvan luonne*, hänen *siteensä Suomeen* sekä hänen *perheeseen liittyvät, kulttuuriset ja sosiaaliset siteensä kotimaahan*. Jos pääsyn epääminen, käännyttäminen tai maasta karkottaminen taikka siihen liittyvä maahantulokielto perustuisi ulkomaalaisen rikolliseen toimintaan, on otettava huomioon teon vakavuus sekä yleiselle tai yksityiselle turvallisuudelle aiheutunut haitta, vahinko tai vaara.”

UlkL 6.1 § on säädetty lain soveltamisesta alaikäisiin, jonka mukaan erityistä huomiota on kiinnitettävä lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin.

Näin ollen lapsen etu on otettava huomioon myös maasta poistamiseen liittyvissä kysymyksissä. Lapsen etu on aina yksilöllinen ja kulloiseenkin elämäntilanteeseen sidottu. Päätöksentekijän onkin selvitettävä ratkaistavana olevassa asiassa, mikä lopputulos juuri tässä tapauksessa on juuri tämän lapsen edun mukaista. Tässä arvioinnissa on otettava kokonaisuudessaan huomioon lapsen yksilölliset tarpeet, toiveet ja mielipiteet.⁵²

---

⁵⁰ Aer 2016, s. 313.

⁵¹ Kallio ym. 2018, s. 491.

⁵² Aer 2016, s. 323.

4 ÜNER-KRITEERISTÖ JA OIKEUSKÄYTÄNTÖ

4.1 Taustaa

Pitkään maassa oleskelleiden maahanmuuttajien rikosperusteiset karkottamiset ovat herättäneet keskustelua oikeustieteilijöiden keskuudessa Euroopassa jo pitkään ennen pakolaiskriisin alkua.⁵³ Tuomioistuimen tasapainottelu yksilön ihmisoikeuksien ja valtion intressien välillä ei aina ole ollut helppoa ja myös EIT:n omat tuomarit ovat kritisoineet tuomioistuimen kasuistista ja satunnaista ratkaisukäytäntöä. Vuonna 1997 EIT:n tuomarit Baka ja Van Dijk huomauttivat Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen jakautuneen niin sanottujen toisen polven maahanmuuttajien karkotuksissa⁵⁴ ja vuonna 1996 tuomari Martens luonnehti tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä häpeälliseksi, sekä vertasi sitä lottoamiseen.⁵⁵ Myös akateemikot ovat tuoneet esille samoja huolenaiheita esimerkiksi professori Marie-Bénédicte Dembourin mukaan on erittäin epäselvää, miten tuomioistuimen käyttämät eri kriteerit liittyvät toisiinsa.⁵⁶ Vielä tänäkin päivänä on esitetty kritiikkiä, jonka mukaan ratkaisukäytäntö on kasuistista ja *Üner ja Maslov* -periaatteita tulisi selventää tai kehittää uudelleen.⁵⁷

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on omassa ratkaisukäytännössään luonut niin sanotun *Üner*-kriteeristön, jossa otetaan huomioon karkotuksen suhteellisuus ja asianmukaisuus. Alkuperäiseen *Boultif*-kriteeristöön kuului kahdeksan kohtaa, mutta tuomioistuin täydensi niitä kahdella tapauksessa *Üner v. Alankomaat*.

1. Rikoksen luonne ja vakavuus.
2. Valittajan oleskelun kesto karkottavassa maassa.
3. Rikoksen tekohetkestä kulunut aika ja valittajan käytös tuona aikana.
4. Asianosaisten kansalaisuudet.
5. Valittajan perhetilanne (avioliiton kesto, muut tekijät jotka vaikuttavat siihen, onko pariskunta elänyt oikeaa perhe-elämää.)
6. Tiesikö kumppani valittajan rikoksesta, kun he perustivat perheen.
7. Mahdolliset lapset ja heidän ikänsä.

⁵³ Ks. Dembour 2015, s. 180; Wojnowska-Radzińska 2015, s. 66.

⁵⁴ Ks. eriävä mielipide asiassa 25404/94 *Bouljifa v. Ranska*, Kok. 1997.

⁵⁵ Ks. eriävä mielipide asiassa 22070/9 *Boughanemi v. Ranska*, Kok. 1996, kohta 4.

⁵⁶ Dembour 2015, s. 180.

⁵⁷ Ks. eriävä mielipide asiassa 41215/14 *Ndidi v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2017.

8. Vaikeuksien taso, joka puolisoa odottaa, jos perhe muuttaa valittajan lähtömaahan.
9. Lasten etu ja hyvinvointi ja erityisesti lasten kohtaamien vaikeuksien vakavuus maassa, johon valittaja karkotettaisiin.
10. Sosiaalisten sekä kulttuuri- ja perhesiteiden vahvuus isäntämaassa ja määränpäävaltiossa.

Üner koski turkkilaista miestä, joka oli muuttanut Alankomaihin 12-vuotiaana. Mies tapasi hollantilaisen naisen, jonka kanssa hän perusti perheen. Pari asui vain suhteellisen lyhyen ajan yhdessä, mutta jatkoivat suhdettaan. Kaksi vuotta ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen valittaja tuomittiin seitsemän vuoden vankeuteen tapon ja pahoinpitelyn vuoksi. Hollannin viranomaiset peruuttivat hänen pysyvän oleskelulupansa ja määräisivät hänet kymmenen vuoden maahantulokieltoon. Hakijan ollessa vankilassa hänen perheensä vieraili hänen luonaan säännöllisesti ja pariskunnan toinen lapsi syntyi valittajan suorittaessa vankeustuomiotaan. Tuomioistuimien päättyi siihen johtopäätökseen, että artiklaa kahdeksan ei oltu loukattu, sillä rikos oli vakava, valittajalla oli vielä siteitä Turkkiin, hän ei ollut asunut yhdessä perheensä kanssa ja lapset olivat riittävän nuoria sopeutuakseen elämään määränpäävaltiossa.

Erimieliset tuomarit Costa, Zupancic ja Türmen väittivät, että tuolloin *Boultif*-kriteerien soveltamisen pitäisi johtaa hyvin erilaiseen lopputulokseen. Heidän mukaansa karkotusta vastaan olevia tekijöitä olivat valittajan pitkä maassaoleskeluaika, se, että lapset ja kumppani ovat Alankomaiden kansalaisia sekä lasten etu ja hyvinvointi. Vastapainona oli punnittava rikoksen vakavuutta, joka puolsi karkottamista. Costa, Zupancic ja Türmen päättelivät, että valittajalla oli paljon vahvemmat siteet Alankomaihin ja että "ainoastaan lisäämällä painoarvoa rikoksen vakavuuteen, voidaan hyväksyä artikla kahdeksan loukkaamattomuus."⁵⁸

Kaksi vuotta *Üner*-ratkaisun jälkeen EIT otti kantaa nuorisorikollisten karkotusasioihin tuomiossaan *Maslov*. Tässä tuomiossa EIT tarkensi perhe-elämän käsitettä suhteessa nuoriin aikuisiin, joilla ei vielä ollut omaa perhettä. Artiklan 8 mukainen perhe-elämän suoja saattoi tällöin tulla kysymykseen myös vanhempien ja aikuisten lasten välisessä suhteessa.

---

⁵⁸ Asia 46410/99 *Üner v. Alankomaat*, Kok. 2006.

Maslovissa tuomioistuin muotoili viisi kriteeriä koskemaan niitä maahanmuuttajia, jotka eivät ole vielä perustaneet omaa perhettään ja asuvat vanhempiensa luona kotona. Nämä ovat:

- Valittajan tekemien rikosten luonne ja vakavuus
- Rikkomuksen tekemisestä kulunut aika ja valittajan toiminta kyseisenä aikana
- Valittajan oleskelun kesto maassa, josta hänet on karkotettava
- Sosiaalisten, kulttuuristen ja perhesiteiden vahvuus isäntämaahan, sekä kohdemaahan
- Maahantulokiellon kesto

Samassa päätöksessä tuomioistuin myös lausui, että karkotukselle on oltava erittäin painavat syyt, jos tilanne koskee vakiintunutta maahanmuuttajaa, joka on laillisesti asunut suurimman osan lapsuuttaan ja nuoruuttaan isäntämaassa. Tästä huolimatta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tekee erittäin kiistanalaisia päätöksiä, joissa koko elämänsä sopimusvaltiossa asunut toisen polven maahanmuuttaja on karkotettu maahan, jossa hänen vanhempansa ovat syntyneet.⁵⁹ Joidenkin tutkijoiden mukaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on aiemmassa oikeuskäytännössään vaikuttanut siltä, että se ei ole halunnut sekaantua valtion suvereniteettiin ja näin ollen hyväksynyt useat karkotukset, jos rikos on ollut tarpeeksi vakava.⁶⁰ Kyseinen tasapainottelu kuvaa hyvin aihepiirin arkaluontoista asemaa, jossa kyseessä on valtion suvereniteetti ja sen halu säädellä sisäistä turvallisuuttaan. Lisäksi sopimusvaltioiden tahoilta tulevat poliittiset paineet ovat tuskin vähentyneet pakolaiskriisin myötä.

Seuraavien kappaleiden aikana käyn läpi *Üner*-kriteeristön kohta kohdalta ja analysoin sekä uudempaa, että vanhempaa EIT:n ratkaisukäytäntöä. Pyrin tekemään vertauksia, huomioimaan epä johdonmukaisuuksia ja systematisoimaan päätöksissä esiintyviä oikeusnormeja. Pyrin erityisesti tarkastelemaan mitä elementtejä EIT painottaa eniten ja tutkimaan mahdollisia muutoksia ratkaisulinjassa uusimpien oikeustapausten valossa.

---

⁵⁹ Asia 31753/02 *Kaya v. Saksa*, Kok. 2007. Asia 52178/10 *Samsonnikov v. Viro*, Kok. 2012.

⁶⁰ Spijkerboer 2009, s. 290.

4.2 Rikoksen luonne ja vakavuus

Rikoksen luonne ja vakavuus vaikuttaisi olevan yksi tärkeimmistä tai ehkä jopa tärkein elementti kokonaisharkinnassa. Jopa siinä määrin, että jotkut tutkijat ovat väittäneet, että ihmisoikeustuomioistuimella on tapana vähätellä valittajan siteitä isäntämaahan, jos rikos on tarpeeksi vakava.⁶¹

EIT suhtautuu ankarasti erityisesti huumausainerikoksiin ja väkivaltarikoksiin. Yleisesti ottaen vakavista huumausainerikoksista tuomituilla on huonot mahdollisuudet menestyä. Aineiston 2016-2020 tapauksissa huumausainerikoksista tuomituilla oli myös keskimäärin pidemmät rangaistukset kuin muihin rikostyyppihin syyllistyneillä henkilöillä.⁶² EIT toteaa usein, että se ymmärtää, miksi viranomaiset ovat ankaria niitä kohtaan, jotka osallistuvat aktiivisesti tämän *vitsauksen* levittämiseen.⁶³ Poikkeuksena tähän sääntöön ovat lievät huumausainerikokset, joissa rikos on liittynyt lähinnä henkilökohtaiseen huumeiden käyttöön.⁶⁴ Tuomioistuin suhtautuu lempeämmin ei-väkivaltaisiin omaisuusrikoksiin, kuten ryöstöihin ja murtovarkauksiin,⁶⁵ mutta välillä on ankara myös näihin rikostyyppihin syyllistyneitä kohtaan, jos muut seikat kokonaisharkinnassa puhuvat karkotuksen puolesta.⁶⁶ Kaikista pehmeimmin EIT suhtautuu väkivallattomaan nuorisorikollisuuteen. Käsittelen alaikäisiä rikoksentekejiä kuitenkin vasta valittajan perhetilannetta käsittelevässä osiossa.

Tarkastellessaan rikoksen luonnetta ja vakavuutta, EIT nojaa vankeustuomion pituuteen. EIT totesi esimerkiksi taposta tuomitun miehen kohdalla, että yli viiden vuoden vankeusrangaistus oli todisteena rikoksen vakavuudesta.⁶⁷ Toisessa tapauksessa valittajan saama kolmen vuoden tuomio aseellisesta ryöstöstä oli EIT:n mukaan todiste rikoksen erittäin vakavasta luonteesta.⁶⁸ Ottaako tuomioistuin huomioon eri sopimusvaltioiden väliset

⁶¹ Costello 2013, s. 116.

⁶² Huumausainerikoksista tuomittujen keskimääräinen vankeusrangaistuksen pituus oli 5,65 vuotta, kun taas muihin rikoksiin syyllistyneiden keskimääräinen vankeusaika 4,7 vuotta.

⁶³ Ks. esim asia 50252/99 *Sezen v. Alankomaat*, Kok. 2006, kohta 43. 34374/97 *Baghli v. Ranska* Kok. 1999, kohta 48. 56811/00 *Amrollahi v. Tanska* Kok. 2002, kohta 37. Asia 25017/94, *Mehemi v. Ranska*, Kok. 1997, kohta 37. 1638/03, *Maslov v. Itävalta*, Kok. 2008, kohta 40. Asia 77036/11 *Salem v. Tanska*, Kok. 2016 para 66. Asia 38005/07 *Kissiwa Koffi v. Sveitsi*, Kok. 2012 kohta 65. *Khan AW v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, kohta 40.

⁶⁴ Ks. esim asia 47160/99 *Ezzouhdi v. Ranska*, Kok. 2001. Asia 39428/12 *Gablishvili v. Venäjä*, Kok. 2014.

⁶⁵ Ks. esim asia 1638/03, *Maslov v. Itävalta*, Kok. 2008. Asia 54273/00 *Boultif v. Sveitsi*, Kok. 2001.

⁶⁶ Asia 25404/94 *Bouljifa v. Ranska*, Kok. 1997. Asia 32493/08 *Ukaj v. Sveitsi*, Kok. 2014. Asia 27319/07, *Onur v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2009

⁶⁷ Asia 23887/16 *Salija v. Sveitsi*, Kok. 2017.

⁶⁸ Asia 3138/16 *Azerkane v. Alankomaat*, Kok. 2020.

erot vankeustuomioiden pituuksissa? Esimerkiksi huumausainerikoksista saadut tuomiot vaihtelevat suuresti eri sopimusvaltioissa. Asiassa *Samsonnikov*, valittaja oli tuomittu vain kahden vuoden ja neljän kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen törkeästä huumausaineiden salakuljetuksesta. EIT:n mukaan tuomion pituus oli “osoitus rajat ylittävän huumausainerikoksen vakavuudesta Ruotsin viranomaisten mukaan.” Tätä voidaan verrata esimerkiksi asiaan *AW Khan*, jossa valittaja oli tuomittu samantyyppisestä rikoksesta seitsemän vuoden vankeuteen Britanniassa. Asiassa *Ezzouhdi*, valittaja oli tuomittu kahden vuoden vankeusrangaistukseen kannabiksen salakuljettamisesta, jolloin tuomioistuimien katsoi, että “suhteellisen lievä tuomio” oli osoitus siitä, ettei valittaja ollut uhka kansalliselle turvallisuudelle.

Aina rangaistuksen pituus ei kuitenkaan korreloi rikoksen luonteen ja vakavuuden kanssa, jolloin tuomion lyhyys jätetään huomiotta. Asiassa *Dalia*, valittaja oli tuomittu vain yhden vuoden vankeusrangaistukseen huumeiden salakuljetuksesta, mutta EIT jätti asian huomiotta ja totesi “riippumatta hänelle annetusta tuomiosta, se, että rouva Dalia osallistui tällaiseen salakuljetukseen, on silti painava tosiseikka kokonaisharkinnassa.” Myös uudemmassa asiassa *Pormes*, valittaja sai vain kuusi kuukautta vankeutta pakottamisesta seksuaaliseen tekoon, joista osa oli onnistuneita ja osa yritykseksi jääneitä. Vaikka rangaistus ei ollutkaan pitkä, EIT oli sitä mieltä, että rikokset olivat epäilemättä vakavia, sillä niissä rikottiin pahaa aavistamattomien nuorten naisten fyysistä koskemattomuutta - mies hyökkäsi piilosta pyöräilevien naisten kimppuun.

Tuomioistuimien pitää erittäin tärkeänä sitä, onko karkotus pysyvä, määrittelemätön tai ajallisesti rajoitettu. Karkotusten voidaan todeta olevan suhteellisuusperiaatteen mukaisia, mikäli ne ovat ajallisesti rajoitettuja⁶⁹ ja toisinpäin.⁷⁰ Maahantulokieltojen pituudet vaihtelivat vuosien 2016-2020 aineistossa tavallisimmin 3-10 vuoden välillä. Lisäksi aineistossa oli yksi tapaus, jossa valittaja ei saanut lainkaan maahantulokieltoa, jota EIT painotti karkotusta puoltavana tekijänä: valittaja voisi lomailla sopimusvaltiossa ilman rajoituksia.⁷¹ Ainoastaan yhdessä tapauksessa maahantulokielto määrättiin pysyväksi.⁷² Tämä on sikäli merkittävää, että aikaisemmin pysyvien sekä toistaiseksi voimassa olevien maahantulokieltojen määrä oli

---

⁶⁹ Asia 46410/99 *Üner v. Saksa*, Kok. 2006. Asia 53441/99 *Benhebbba v. Ranska*, Kok. 2003.

⁷⁰ Asia 52853/99 *Yilmaz v. Saksa*, Kok. 2003. Asia 47160/99 *Ezzouhdi v. Ranska*, Kok. 2001. Asia 42703/98 *Radovanovic v. Itävalta*, Kok. 2004. Asia 32231/02 *Keles v. Saksa*, Kok. 2005.

⁷¹ Asia 25402/14 *Pormes v. Alankomaat*, Kok. 2020.

⁷² Asia 25593/14 *Assem Hassan Ali v. Tanska*, Kok. 2018.

huomattavasti suurempi.⁷³ Lisäksi aiemmin oli tavanomaisempaa, että maahantulokiellot olivat pidempiä: kymmenenkään vuoden maahantulokielto ei ollut tavanomaisuudesta poikkeava.⁷⁴ Voidaan siis päätellä, että sopimusvaltiot ovat niin sanotusti ottaneet kopin EIT:n ratkaisulinjasta, jossa se suhtautui nihkeästi pysyviin, sekä määrittelemättömiin maahantulokieltoihin ja usein piti niitä suhteettomina tavoitteisiin nähden.⁷⁵

Edellisessä luvussa kirjoitin, kuinka EIT:n aiemmassa oikeuskäytännössä on ollut ristiriitaisuutta. Nyt ratkaisukäytäntö on ottanut askeleen johdonmukaisempaan suuntaan: oletuksena on, että vakavista rikoksista syyllistyneet karkotetaan aina, oli siteet millaiset tahansa ja eritoten siinä tapauksessa, jos maahantulokielto on ollut ajallisesti rajattu.

4.3 Valittajan oleskelun kesto karkottavassa maassa

EIT on todennut, että vaikkakaan artikla 8 ei takaa ehdotonta suojaa yhdellekkään ulkomaalaisryhmälle, pitkäaikainen maahanmuuttaja, joka on laillisesti viettänyt koko lapsuuden tai suurimman osan lapsuudestaan ja nuoruudestaan laillisesti vastaanottavassa maassa, *erittäin painavat syyt* oikeuttavat karkottamisen. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun asianomainen henkilö teki karkotustoimenpiteen taustalla olevat rikokset alaikäisenä.⁷⁶

Oleskelun kesto suhteutettuna valtion intresseihin erityisesti pitkäaikaisten maahanmuuttajien kohdalla on tuottanut päänvaivaa EIT:lle jo 90-luvulta saakka. Vuosien 2016-2020 joukossa oli myös useampia tapauksia, joissa valittajat olivat syntyneet sopimusvaltiossa tai muuttaneet sopimusvaltioon alle kolmevuotiaina. Kolmessa tapauksessa valittaja oli syntynyt sopimusvaltiossa, mutta ei ollut syystä tai toisesta kuitenkaan pitänyt hallussaan maan kansalaisuutta. Kahdessa tapauksessa valittaja oli muuttanut valtioon alle kolmevuotiaana. Mielenkiintoista on, että tuomioistuimen mukaan kaikkien viiden kohdalla *erittäin painavat syyt* -vaatimus täyttyi ja karkotus nähtiin kaikkien kohdalla välttämättömäksi demokraattisessa yhteiskunnassa. Palaan aiheeseen myöhemmissä osioissa.

---

⁷³ Vuosien 1990-2017 tapausotanta: 44 tapausta, joista 18 oli joko pysyviä tai määrittelemättömiä maahantulokieltoja.

⁷⁴ Vuosien 1990-2017 tapausotanta: 44 tapausta, joista 16 oli kymmenen tai useamman vuoden maahantulokieltoja.

⁷⁵ Ks. esim asia 5056/10 *Emre v. Sveitsi*, Kok. 2011.

⁷⁶ Asia 1638/03 *Maslov v. Itävalta*, Kok. 2008, kohdat 74-75.

Yksityiselämän suoja

Yksityiselämän suoja kattaa henkilökohtaisten, sosiaalisten ja taloudellisten suhteiden verkoston, joka muodostaa jokaisen sosiaalisen identiteetin.⁷⁷ Tämä tarkoittaa, että vaikka pitkäaikaisella maahanmuuttajalla ei olisikaan sopimusvaltion kansalaisuutta, on pitkäaikainen oleskelu valtiossa silti suojeltu artiklan kahdeksan yksityiselämän suojan nojalla. Toisin sanoen, pitkäaikaisella oleskelulla on autonominen ihmisoikeussuoja perhetilanteesta riippumatta.⁷⁸ *Slivenkon* valossa jo pitkäaikaisen asumisen itsessään pitäisi kuulua artikla kahdeksan piiriin, mutta vaikuttaa siltä, että EIT on muuttanut ratkaisulinjaa.

Yksityiselämän suojan osalta yhdyin Desmondin väitteeseen, jonka mukaan EIT on osoittanut suurta haluttomuutta tarkastella yksityiselämän suojaa, vaikka sen sovellettavuus tällaisissa tapauksissa olisi ilmeistä jo varhaisessa vaiheessa.⁷⁹ Kun tuomioistuin havaitsee, ettei perhe-elämää ole olemassa artikla kahdeksan tarkoittamalla tavalla tai perhe-elämän interventio ei anna aihetta artikla kahdeksan rikkomukselle, se ei yleensä ota huomioon rikkooko karkotus artikla kahdeksan yksityiselämän suojaa. Yksityiselämän suoja on kuitenkin problemaattinen käsite, sillä *henkilökohtaisten, sosiaalisten ja taloudellisten suhteiden verkosto* on laaja ja tulkinnanvarainen käsite.

Tapausten *AW Khan* ja *A.A*-linja suhteessa yksityiselämän suojaan näyttäisi siis hautautuneen pakolaiskriisin jälkeisten poliittisten paineiden alle. Ensinnä mainitussa ratkaisussa vuodelta 2010 valittajaa ei voitu karkottaa, sillä siteet Pakistaniin olivat olemattomat: valittaja ei ollut koskaan käynyt maassa, eikä hänellä ollut lähisukulaisia siellä.⁸⁰ EIT:n linja vaikuttaisi siis kiristyneen, sillä tilanne oli täysin sama vuonna 2018 tapauksessa *Levakovic*: valittaja ei ollut koskaan edes vierailut kansallisuusvaltiossaan, eikä hänellä ollut lainkaan sukulaisia siellä. Palaan aiheeseen myöhemmissä kappaleissa.

---

⁷⁷ Ks. sivu 11.

⁷⁸ Thym 2014, s. 106-144.

⁷⁹ Ks. sivut 11-12.

⁸⁰ Asia 47486/06 *Khan A.W v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2010 kohdat 42 & 50.

4.4 Rikoksen tekohetkestä kulunut aika ja valittajan käytös tuona aikana

Valittajan käytös rikostuomion jälkeisenä aikana on tärkeä elementti, jonka voidaan olettaa ennustavan rikoksen uusimisiriskiä ja sen luomaa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle. Tuomioistuin suhtautuu jyrkästi rikosten toistuvuuteen, mutta myös yksittäinen vakava rikos voi olla riittävä syy karkottamiselle.⁸¹ 2016-2020 aineistosta voidaan päätellä, että ratkaisuisissa, jossa valittaja on käyttäytynyt moitittavasti myös vapauduttuaan vankilasta, tuomioistuin pitää asiaa erittäin vahvasti karkotusta puoltavana tekijänä.⁸²

Käsittelen seuraavaksi päätöksiä, joissa valittaja on käyttäytynyt moitteettomasti, asia sivuutetaan tai se huomioidaan yhtenä seikkana, mutta sille ei tunnu annettavan erityistä painoarvoa. Ensimmäisessä ratkaisussa valittaja ei ollut syyllistynyt rikoksiin vankilasta vapautumisen jälkeen. Valittaja oli myös vapautunut hyvän käytöksen vuoksi jo suoritettuaan puolet tuomiosta. Lisäksi aika vankilasta vapautumisen ja karkotuksen välillä puhui EIT:n mukaan hänen puolestaan, mutta sillä oli tuomioistuimen mukaan *vähemmän painoarvoa* kuin rikosten vakavuudella.⁸³

Valittajan hyvä käytös ja sille annettava painoarvo puhuttivat myös päätöksessä *Zakharchuk*, jossa mies oli niin ikään vapautettu 7,5 kk aiemmin vankilasta hyvän käytöksen vuoksi. Kansallisen Kirovin tuomioistuimen mukaan tämä ei kuitenkaan ollut merkityksellistä ja totesi, että tämä tosiseikka ei vähentänyt hänen yleiselle järjestykselle ja kansalliselle turvallisuudelle luomaa uhkaa. EIT:n tuomarit Lemmens, Pinto de albuquerque ja Elósegui argumentoivat, että valittajan hyvälle käytökselle olisi pitänyt antaa asianmukainen painoarvo arvioitaessa, muodostaako hän edelleen uhkaa yleiselle järjestykselle. Kirovin käräjäoikeus myönsi, että olosuhteet, joiden vuoksi valittaja oli vapautettu ehdonalaiseen vapauteen, olivat perustana tuomitun käyttäytymisen arvioinnille. Toisin sanoen, ei ollut tarvetta suorittaa koko rangaistusta, koska valittaja oli osoittanut hyvää käyttäytymistä eikä ollut uhka yhteiskunnalle. Toisaalta Kirovin käräjäoikeus totesi, että edellä mainittu hyvä käytös *ei* ollut todiste siitä, että todellinen uhka puuttuisi, kun valittaja oli Venäjällä.⁸⁴

---

⁸¹ Ks. esim asia 55470/10 *Salija v. Sveitsi*, kohdat 46 ja 55. Asia 3138/16 *Azerkane v. Alankomaat*, Kok. 2020, kohta 77.

⁸² Asia 3138/16 *Azerkane v. Alankomaat*, Kok. 2020, kohta 77.

⁸³ Asia 30441/09 *Külepci v. Itävalta*, Kok. 2017, kohta 48.

⁸⁴ Lemmensin, Pinto de albuquerque ja Elóseguin eriävä mielipide asiassa 2967/12 *Zakharchuk v. Venäjä*, Kok. 2019.

Vankilasta vapautumisensa jälkeen valittaja vietti Venäjällä yhden vuoden, jonka jälkeen karkotus laitettiin täytäntöön. Lemmensin, Pinto de albuquerque ja Elóseguien mielestä tuon vuoden aikana valittaja ei ollut tehnyt mitään, mikä osoittaisi hänen olevan edelleen uhka kansalliselle turvallisuudelle, tai antaisi ymmärtää, että hän ei olisi kuntoutunut vankilassa. EIT huomioi valittajan hyvän käytöksen toteamalla, että valittaja noudatti ehdonalaisten ehtojaan vankilasta vapautumisensa ja karkottamisensa välillä. Tuomion lopussa EIT toteaa ainoastaan, että kansalliset tuomioistuimet tutkivat perusteellisesti valittajan tapauksen ja punnitsivat kaikki asiaan liittyvät, olennaiset tekijät. On kuitenkin kyseenalaista, onko kaikki olennaiset tekijät punnittu, jos hyvällä käytökselle annettavaa painoarvoa ei ole otettu huomioon.

Hieman samankaltaisesti, joissain päätöksissä⁸⁵ EIT on kieltäytynyt korvaamasta omalla arvioinnillaan kansallisten tuomioistuinten suorittamaa suhteellisuusarviointia: “artiklan kahdeksan kohdalla tuomioistuin on yleensä tulkinnut harkintavallan tarkoittavan sitä, että kun riippumattomat ja puolueettomat kansalliset tuomioistuimet ovat tutkineet tosiseikat huolellisesti soveltamalla asiaankuuluvia ihmisoikeusnormeja yleissopimuksen ja sen oikeuskäytännön mukaisesti, ja tasapainottaneet valittajan henkilökohtaiset edut yleiseen etuun nähden, tuomioistuimen ei tarvitse korvata omalla arvioinnillaan kansallisten tuomioistuinten suorittamaa suhteellisuusarviointia.”

Tämä asenne on nähtävillä esimerkiksi asiassa *Ndidi*, jossa on selvää, että EIT on ollut varovainen astumasta kansallisen tuomioistuimen varpaille. EIT lausui jälleen, ettei tuomioistuimen tehtävänä ole välttämättä suorittaa artikla kahdeksan mukaista kokonaisharkintaa uudestaan.⁸⁶ Asiassa nigerialaismies oli saanut seitsemän vuoden tuomion huumausainerikoksesta. Mies oli ollut tärkein huumeiden toimituksesta ja myynnistä vastaava omalla alueellaan ja ajautunut rikolliselle polulle jo kaksitoistavuotiaana. Raskauttavaa oli myös, että rikoshistoria oli alati kasvanut ja pitkäaikaista, ja se oli jatkunut vielä valtion viranomaisilta saadun varoituksen jälkeen aina täysi-ikäisyyteen saakka.

Tuomari Turkovic julkaisi eriävän mielipiteen asiassa, jossa se kritisoi EIT:n kasuistista lähestymistapaa, joka oli omiaan heikentämään päätöksenteon johdonmukaisuutta.

---

⁸⁵ Ks. esim asia 25748/15 *Hamesevic v. Tanska*, Kok. 2017 ja asia 33809/15 *Alam v. Tanska*, Kok. 2017

⁸⁶ Ks. asia 41215/14 *Ndidi v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2017, kohta 76.

Tuomiossa sanottiin, ettei valittajan olosuhteissa ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia, joiden vuoksi EIT:n olisi tullut muuttaa kansallisen tuomioistuimen päätöstä. Turkovicin mukaan ei ollut näyttöä siitä, että kaksivuotiaana sopimusvaltioon muuttanut valittaja olisi edelleen uhka yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Rikosten tekemisestä oli ehtinyt kulua jo kymmenen vuotta ja valittaja ei ollut tehnyt rikoksia sen jälkeen. Viimeiseksi mies oli osoittanut todellisia pyrkimyksiä kuntoutua ja integroitua yhteiskuntaan.

Turkovicin mukaan asiassa oli sovellettu tapausten *Üner*, *Maslov* ja *A.A* periaatteita epäjohdonmukaisesti, jonka vuoksi ko. periaatteita tulisi selventää tai kehittää uudelleen.

Turkovic vetosi tapaukseen *A.A*, jossa samanlaisessa tilanteessa kansallista hallitusta pyydettiin esittämään lisätodisteita siitä, että valittaja on edelleen uhka kansalliselle turvallisuudelle. “Mikä tahansa muu lähestymistapa tekisi yleissopimuksen suojasta teoreettisen ja *näennäisen*, sallimalla sopimusvaltioiden karkottaa valittaja kuukausia, jopa vuosia sen jälkeen, kun lopullinen määräys oli annettu, siitä huolimatta, että karkotus olisi suhteetonta ottaen huomioon myöhemmän kehityksen.”

Vastoin tapauksen *A.A* linjaa, tuomioistuin vaati nyt valittajaa demonstroimaan, että hänen tilanteessaan on tapahtunut jotain erityisiä muutoksia viimeisimmän kansallisen tuomion jälkeen voidakseen edes arvioida sen suhteellisuutta, vaikka rikoksesta on kulunut pitkä aika, eikä valittaja ollut uusiutunut rikostaan viimeisimmän tuomion jälkeen. Turkovicin mukaan tällainen arviointitapa oli erityisen ongelmallinen tilanteessa, jossa maahanmuuttaja oli asunut laillisesti ja pitkään maassa, muuttanut jo lapsena sopimusvaltioon, sekä tehnyt rikokset nuorena aikuisena. Turkovicin mukaan karkottaminen ei olisi oikeasuhtaista, ellei hallitus esittäisi uutta tukea väittämälle, jonka mukaan valittajan voitaisiin kohtuudella olettaa jatkavan rikollista toimintaa tulevaisuudessa.

Vaikuttaisi siltä, että tuomioistuin on muuttanut linjaansa asiassa ja tarpeeksi vakavat rikokset riittävät itsessään karkotuksen tueksi, vaikkei henkilö suoranaisesti enää olisikaan uhka kansalliselle turvallisuudelle. Kuitenkin, jos valittajan hyvää käytöstä rikoksen tekohetkestä kuluneen ajan jälkeen ei huomioida, syntyy tilanne, jossa vakavat rikokset itsenään riittävät maasta poistamisen tueksi jopa vuosikymmen sen jälkeen kun rikos on tehty. Vaikka tutkielmani ei käsittele *ne bis in idem* -periaatetta, täytyy silti mainita, että edellä mainitun kaltaisessa tilanteessa riskiksi tulee juurikin kaksoisrangaistuksen mahdollisuus, jolloin

maasta poistaminen toimii yhdenlaisena lisärangaistuksena varsinaisen vankeusrangaistuksen lisäksi varsinkin jos rikoksen tekohetkestä on kulunut pitkä aika.

4.5 Asianosaisten kansalaisuudet

Suomen kansalaisuuslain (359/2003) 2.1 § mukaan kansalaisuudella tarkoitetaan yksilön ja valtion välistä lainsäädännöllistä sidettä, joka määrittää yksilön aseman valtiossa ja jolla määritetään yksilön ja valtion välisiä keskeisiä oikeuksia ja velvollisuuksia.

Aineistoa tarkasteltaessa tulee ilmi, että kansalaisuuden merkitys ei aina kuitenkaan ole täysin yksiselitteinen. Onko kansalaisuus vain lainsäädännöllinen side, vai kuuluuko siihen myös muita, sosiaalisia ja kulttuurillisia -elementtejä? Käsittelen kansalaisuutta myöhemmin mm. osiossa sosiaalisten sekä kulttuuri- ja perhesiteiden vahvuus. Eri kansalaisuutta olevien aviopuolisoiden tilannetta käsittelen osiossa vaikeuksien taso, joka puolisoa odottaa, jos perhe muuttaa valittajan lähtömaahan.

4.6 Valittajan perhetilanne (avioliiton kesto, muut tekijät jotka vaikuttavat siihen, onko pariskunta elänyt oikeaa perhe-elämää.)

Aiemmassa ratkaisukäytännössään EIT on antanut enemmän suojaa perheelle, jonka jäsenet ovat asuneet yhdessä ja viettäneet kiinteää perhe-elämää. Jos perhe on ollut olemassa ja yhdessä, mutta jäsenet ovat asuneet erillään, EIT ei ole antanut niin suurta suojaa.⁸⁷

Tapaukset *Sezen* ja *Üner* tuottavat tästä esimerkin. Asia *Sezen* koski Alankomaihin muuttanutta kurditaustaista miestä, joka saapui maahan vasta 23-vuotiaana. Mies nai samaa taustaa olevan toisen polven maahanmuuttajan ja pariskunta sai kaksi lasta, jotka olivat yhdeksän- ja kolmevuotiaat hakemuksen tullessa EIT:lle. Valittaja tuomittiin neljän vuoden vankeusrangaistukseen toiminnasta rikollisjärjestössä ja 52 kg heroinin hallussapidosta.

Vaikka EIT on yleensä erittäinkin ankara huumestikollisia kohtaan, se muutti näkökulmaa tässä asiassa. Tuomioistuin totesi, että karkotus ei ollut oikeasuhtainen, sillä valittajan vaimo ja lapsia ei voitu kohtuudella odottaa muuttavan Turkkiin, vaikka vaimo oli itse lähtöisin kyseisestä maasta ja lapsillakin oli Turkin kansalaisuus. Tuomioistuin ei käsitellyt, oliko perheellä ylitsepääsemätöntä estettä jatkaa perhe-elämää Turkissa, vaan korosti lasten

---

⁸⁷ Ks. asia 27319/07 *Onur v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2009.

puuttuvia siteitä vanhempiensa kotimaahan, sillä he eivät puhuneet turkkia, vaan pelkästään kurdin kieltä. Muutto vastaanottavaan valtioon olisi siis näistä syistä radikaali mullistus erityisesti perheen lapsille. Kiinnostavaa kyllä, eriävät tuomarit Thomassen ja Jungwiert argumentoivat, että perheellä ei ollut ylitsepääsemätöntä estettä nauttia perhe-elämää Turkissa ja että lapset olivat sopeutuvaisessa iässä. Thomassen ja Jungwiert kyseenalaistivat, miksi valittajan oli mahdotonta säilyttää jonkinasteinen perhe-elämä vaimoonsa ja lapsiinsa Turkista käsin.⁸⁸

Jo aiemmin käsitelty tapaus *Üner* koski 12-vuotiaana sopimusvaltioon muuttanutta miestä, joka perusti perheen hollantilaisen naisen kanssa. Pari asui vain suhteellisen lyhyen ajan yhdessä, mutta jatkoivat suhdettaan. Hakijan ollessa vankilassa hänen perheensä vieraili hänen luonaan säännöllisesti ja pariskunnan toinen lapsi syntyi valittajan suorittaessa vankeustuomiotaan. Tuomioistuin päätyi siihen johtopäätökseen, että artiklaa kahdeksan ei oltu loukattu, sillä rikos (tappo) oli vakava, valittajalla oli vielä siteitä Turkkiin, hän ei ollut asunut yhdessä perheensä kanssa ja 6 sekä 1,5-vuotiaat lapset olivat riittävän nuoria sopeutuakseen elämään määränpäävaltiossa.

Kun verrataan tapauksia, molemmissa tapauksissa suhde on alkanut ja lapset ovat syntyneet ennen rikoksen tekemistä. Ainoa ero oli se, että *Üner*issä toinen lapsi syntyi valittajan ollessa vankilassa, kun taas molemmat lapset olivat syntyneet ennen tuomiota *Sezen*issä. EIT korosti, että valittaja *Üner* ei ollut koskaan asunut toisen lapsensa kanssa ja että hänen avoliitonsa tyttöystävänsä ja ensimmäisen lapsensa kanssa oli suhteellisen lyhyt. *Sezen*issä pariskunta oli myös asunut erillään jonkin aikaa, mutta avioliitto ei ollut päättynyt ja tuomioistuin kuvaili tilannetta "toimivaksi perheyksiköksi, jossa vanhemmat ja lapset asuivat yhdessä."

Rikoksen vakavuuden lisäksi tuomioiden välinen erottava tekijä saattaa olla perhesiteiden kiinteys. Ilmeisesti se, että valittaja *Üner* oli muuttanut erilleen perheestään ja saanut toisen poikansa vankilassa ollessaan, oli ratkaiseva tekijä joka puolsi karkotusta. On kuitenkin erikoista, että vaimo ja lapset asiassa *Sezen*, joilla oli sama kulttuuritausta ja Turkin kansalaisuus eivät olleet kykeneväisiä muuttamaan, kun taas asiassa *Üner* perhe nähtiin kykeneväksi muuttamaan, vaikka heillä ei ollut samaa kulttuurillista taustaa, saatika kansalaisuutta. Toinen arvaus on se, että alkuvuodesta 2006 tullut ratkaisu *Sezen*issä on

---

⁸⁸ Asia 50252/99 *Sezen v. Alankomaat*, Kok. 2006.

johtanut suureen määrään optimistisia hakemuksia EIT:lle ja tuomioistuimen on ollut välttämätöntä antaa toisenlainen signaali loppuvuodesta 2006 *Ünerissä*.

Alaikäinen rikosentekijä

Kuten jo aiemmin mainittiin, EIT on ottanut kantaa alaikäisenä tehtyihin rikoksiin tuomiossaan *Maslov*. Perhe-elämän suoja saattaa pitää sisällään tilanteen, jossa kyseessä on nuori aikuinen, jolla ei ole omaa perhettä, vaan joka asuu vielä vanhempiansa kanssa. *Maslovissa* kyseessä oli 14-15 vuotiaana rikokset tehnyt valittaja, joka oli saapunut maahan 6-vuotiaana. Hän syyllistyi lukuisiin murtoihin, joista osa oli törkeiksi katsottavia sekä yhteen kiristykseen ja yhteen pahoinpitelyyn. Perhe- ja yhteiskuntasiteiden katkaiseminen maasta poistamalla oli EIT:n mukaan oltava viimeinen vaihtoehto nuoren rikosentekijän kohdalla. Hyvin vakava väkivaltarikos saattoi kuitenkin oikeuttaa karkotuksen alaikäisyydestä huolimatta.

Vuosien 2016-2020 aineistossa oli kaksi päätöstä, joissa valittajana oli alaikäinen rikosentekijä. Molemmilla oli taustallaan pahoinpitelyjä. Kummassakin EIT kieltäytyi soveltamasta *Maslov*-periaatteita tapaukseen, sillä nuorten miesten alaikäisenä tehdyt rikokset olivat niin vakavia, etteivät ne olleet enää nuorisorikollisuudeksi katsottavia tekoja. EIT:n mukaan tapaukset poikkesivat *Maslovista*, sillä valittajien rikokset olivat väkivaltaisia.

Mielenkiintoista kyllä, vuodelta 2011 olevassa päätöksessä *Emre* EIT sanoi, että valittajan rikokset voitiin nähdä *nuoruuden erheinä*. Tapauksessa valittaja oli syyllistynyt myös väkivaltaisiksi katsottaviin rikoksiin, kuten törkeään vammantuottamukseen, pahoinpitelyyn, varkauteen ja ryöstöön. Maahantulokiellon toistaiseksi voimassa oleva luonne vaikutti kuitenkin vahvasti päätökseen. Vaikuttaisi siltä, että tapauskohtaiset erityispiirteet näyttäytyvät voimakkaasti useissa eri ratkaisuisissa.

4.7 Tiesikö kumppani valittajan rikoksesta, kun he perustivat perheen.

Tämä kriteeri kertoo siitä, onko perhe perustettu epävarmana ajankohtana ja onko sillä näin ollen mahdollisesti yritetty epätoivoisesti pitkittää varsinaisen karkotuksen toimeenpanoa. Voidaan siis sanoa, että kumppanin tietoisuus valittajan rikoksista on yksi osa avioliiton aitouden arviointia. Ei ole lainkaan epätavanomaista, että karkotusmääräyksen tullessa tietoon, karkotettava avioituu tai perustaa perheen. Avioliittoja on solmittu niinkin myöhäisessä vaiheessa, kuin kaksi päivää ennen karkotuksen täytäntöönpanoa.⁸⁹

Useimmissa aineiston 2016-2020 tapauksissa puoliset olivat avioituneet ennen valittajan syyllistymistä rikoksiin, joten kumppani ei luonnollisesti ole voinut niistä tietää. Kahdessa tapauksessa perhe-elämä oli perustettu ajankohtana, jolloin valittajan oikeus oleskella maassa oli epävarmaa. Perhe-elämälle annettiin vähemmän suojaa osittain siksi, että tuomioistuimien katsoi, ettei valittaja ollut paljastanut mahdollista tulevaa maasta poistamista kumppanilleen, vaan tämä sai tietää tästä vasta sen jälkeen, kun oli jo raskaana.⁹⁰

Aiemmassa ratkaisukäytännössään EIT on suhtautunut penseästi tapauksiin, joissa kumppani on tiennyt rikoksista ja perhe on perustettu epävarmana ajankohtana, varsinkin jos perhe-elämä ei ole ollut erityisen kiinteä. Esimerkiksi asiassa *Onur*, EIT piti tärkeänä, että valittajan kumppani tiesi rikosrekisteristä ja siitä, että karkotuksen uhka oli mahdollinen. EIT kiinnitti huomiota siihen, että valittaja asui suhteellisen lyhyen ajan perheensä kanssa, eikä hän ole koskaan asunut heidän nuorimman lapsensa kanssa. EIT lausui, ettei ollut mitään todisteita siitä, että muuttaminen olisi mahdotonta tai edes erityisen vaikeaa. Vaikka puoliso oli britti, hänellä ei siis ollut estettä muuttaa Turkkiin. Pariskunnan lapset olivat vielä pieniä ja sopeutuvaisia ja Britannian kansalaisina koko muu perhe voisi tulla takaisin aina niin halutessaan.

Maahantulosäännösten väärinkäytön esto ja lapsen etu ovatkin kaksi vastakkaista intressiä, joiden välillä valtion ei aina ole helppo tasapainotella.⁹¹ Lapsen näkökulmasta katsottuna syntyikin valitettava tilanne, jos häntä epäsuorasti rangaistaan seikasta, joka on ollut hänen vanhempiansa vastuulla. Jos perhe perustetaan epävarmana ajankohtana ja sen seurauksena

⁸⁹ Ks. asia 2967/12 *Zakharchuk v. Venäjä*, Kok. 2019, kohdat 24-25.

⁹⁰ Asia 41215/14 *Ndidi v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2017, kohta 80.

⁹¹ Ks. s. 7.

liittoon syntyy lapsi, on ongelmallista, jos lapsi joutuu luopumaan toisesta vanhemmastaan sen vuoksi, että vanhemmat tietoisesti perustivat perheen, vaikka karkotuksen uhka oli tiedossa. Toisaalta on hyvin ymmärrettävää, ettei tuomioistuimien voi antaa ulospäin signaalia, että karkotukselta on mahdollista välttyä, kunhan lapsi saadaan aikaiseksi mahdollisimman äkkiä. Viimeisimpien vuosien ratkaisukäytännön perusteella tällaista vaaraa tuskin on olemassa, jos lapset ovat kohtalaisen nuoria. Käsittelen asiaa lyhyesti seuraavassa osiossa.

4.8 Mahdolliset lapset ja heidän ikänsä

Vuosien 2016-2020 aineistossa enemmistöllä valittajista oli lapsia. Lasten etua ja hyvinvointia käsitellään kuitenkin tarkemmin vasta osiossa 4.10.

Lasten ikä on kuitenkin merkityksellinen seikka, sillä se liittyy siihen, voidaanko heidän olettaa muuttavan toiseen maahan. Tuomioistuimien puhuukin usein *sopeutuvaisesta iästä*. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mitä pienempi lapsi/lapset ovat kyseessä, sitä sopeutuvaisempia he ovat ja sitä helpommin heidän voi olettaa mukautuvan uudessa maassa asumiseen. Ei ole täyttä varmuutta, missä kohtaa sopeutuvainen ikä muuttuu sopeutumattomaksi iäksi, mutta ainakin tapauksessa *Omojudi*, valittajan 17 ja 16-vuotiaat lapset eivät olleet enää sopeutuvaisessa iässä muuttaakseen Nigeriaan ja osittain näistä syistä karkotuskin nähtiin suhteettomaksi. Suomalaisessa ulkomaalaislain esitöissä ilmaistaan, että merkityksellistä on esimerkiksi sillä, onko lapsi kouluikäinen vai ei.⁹²

4.9 Vaikeuksien taso, joka puolisoa odottaa, jos perhe muuttaa valittajan lähtömaahan

Aiemmin tuomioistuimien ei yleensä olettanut, että puoliso tai perhe, jolla on eri etninen, kulttuurillinen ja kielellinen tausta kuin valittajalla voisi realistisesti muuttaa. Esimerkiksi tapauksessa *Amrollahi* päätettiin, että heroiinin salakujetuksesta tuomittua miestä ei voitu karkottaa, sillä hänen tanskalainen vaimonsa ei ollut muslimi, eikä puhunut maan kieltä. Vaimolla ei siis ollut mitään muita siteitä Iraniin kuin avioliitto persialaisen miehen kanssa.

Tilanne oli samankaltainen asiassa *Boultif*, jossa algerialainen mies oli saapunut Sveitsiin voidakseen asua sveitsiläisen puolisonsa kanssa. Kun hän oli asunut maassa vain kolme vuotta, hänet tuomittiin kahden vuoden vankeuteen ryöstöistä ja määrättiin poistettavaksi

---

⁹² HE 28/2003 vp, s. 10.

maasta. Tuomioistuin totesi, että pariskunnan oli käytännössä mahdotonta elää Sveitsin ulkopuolella, lähinnä siksi, että rouva Boultifilla ei ollut siteitä Algeriaan, eikä hänen voitu olettaa seuraavan aviomiestään sinne. Tuomioistuin piti tärkeänä rikosten luonnetta ja sitä, että valittajan uhka kansalliselle turvallisuudelle oli rajallinen.

Edellä mainituissa ratkaisuisa tuomioistuin ei tarkastellut, onko olemassa ylitsepääsemättömiä esteitä, mutta ainoastaan toteaa, ettei perheenjäsenten voitu olettaa muuttavan. Joskus EIT tarkastelee, onko perheellä ylitsepääsemätöntä estettä muuttaa lähtömaahan, mutta asiaa ei edes välttämättä tarkastella, jos rikos on tarpeeksi vakava. Asiassa *Salem*, valittajan vaimo oli antanut lausunnon, jossa hän ilmoitti, ettei voi seurata aviomiestään, jos hänet karkotetaan, sillä lapset eivät tule toimeen Tanskan ulkopuolella. Asiassa ei kommentoitu, oliko valittajan perheellä ylitsepääsemättömiä esteitä seurata valittajaa tämän lähtömaahan. EIT:n mukaan näytti pikemminkin siltä, että joka tapauksessa valittajan erottaminen perheestään ei ylikirjoittaisi vastapainotekijöitä: erityisesti sitä, että valittajalla oli ollut johtoasema järjestäytyneissä huumarikoksissa.

Joissain päätöksissään EIT:n lausuu, ettei se halua aliarvioida käytännön vaikeuksia, joita maahan asettautuminen valittajalle aiheuttaisi, mutta asuminen siellä ei EIT:n mukaan ole kuitenkaan *mahdotonta* tai edes poikkeuksellisen hankalaa, sillä sen puolesta ei ole esitetty mitään näyttöä.⁹³ Mielestäni on hankalaa näyttää toteen, että muuttaminen toiseen maahan olisi täysin mahdotonta. Sivulla 10 sanoin, että kyseessä täytyy olla lähestulkoon *force majeure*, jotta valtiolla olisi positiivinen velvollisuus sallia perhe-elämä alueellaan. Esimerkiksi asiassa *Boultif*, EIT totesi, että pariskunnan oli käytännössä *mahdotonta* muuttaa Sveitsin ulkopuolelle, sillä valittajan vaimolla ei ollut mitään siteitä Algeriaan. On kuitenkin kyseenalaista, olisiko tässä tapauksessa muuttaminen mahdotonta ylitsepääsemättömän esteen vuoksi. Enemminkin näyttäisi siltä, että mahdottomuuden käsite on kytköksissä valittajan rikoksen luonteeseen ja vakavuuteen. Toisin sanoen, jos rikos on esimerkiksi omaisuusrikos, niin tuomioistuin pitää muuttamista mahdottomampana kuin jos se olisi esim. väkivaltarikos tai huumausainerikos.

Karkotusta puoltaessaan tuomioistuin toteaa usein myös, ettei valittaja ole esittänyt yhtäkään seikkaa, miksi hänen perheensä ei voisi vieraila hänen luonaan tai pitää yhteyttä internetin tai

---

⁹³ Ks. esim asia 3138/16, *Azerkane v. Alankomaat*, Kok. 2020, kohta 81. Asia 25402/14 *Pormes v. Alankomaat*, Kok. 2020, kohta 67.

puhelimien avulla.⁹⁴ Tähän argumenttiin on vaikea väittää vastaan, sillä internetin ja puhelimen avulla yhteydenpito on mahdollista lähes kaikkialta. Ainoastaan erittäin kehittymättömissä olosuhteissa puhelimen käyttö olisi mahdotonta, joten argumentti on ikään kuin kaikkialla aina pätevä. Voidaan myöskin kyseenalaistaa, onko internet- ja puhelinkeskustelut tyydyttävä perhe-elämän taso, jota artikla kahdeksan suojaa? Tämän argumentin nojalla kaikki karkotukset ovat artikla kahdeksan mukaisia ja hyväksyttäviä, sillä puhelimitse voi loppukädessä kuitenkin ylläpitää perhesuhteita.

Vaikeuksien taso, joka puolisoa odottaa jos perhe muuttaa valittajan lähtömaahan näyttäisi olleen yhteydessä puolison kulttuuritaustaan ja valittajan rikoksen luonteeseen ja vakavuuteen, sekä siihen, tiesikö kumppani rikoksesta. Samasta kulttuurista tulevilta puolisoilta odotetaan enemmän kykyä mukautua karkotusmaan oloihin.⁹⁵ Vanhemman ratkaisukäytännön osalta voidaan myöskin sanoa, että joskus jopa perhe, jolla on sama kansalaisuus ja kulttuuritausta ei oleteta voivan muuttua.⁹⁶ Kun taas joissain tapauksissa perhe, jolla ei ole absoluuttisesti mitään siteitä voidaan olettaa muuttavan.⁹⁷ Vuosien 2016-2020 ratkaisuisissa lähes kaikki tapaukset olivat sellaisia, jossa puoliso on samasta kulttuuritaustasta ja näin ollen nähtiin kykeneväksi muuttamaan. Uusimmissa tapauksissa ei siis ollut yhtäkään ratkaisua, jossa perhe-elämä olisi ollut tiivis ja puolisollla olisi ollut eri kulttuuritausta, joten on vaikea tehdä johtopäätöksiä mahdollisesta linjan muuttumisesta suhteessa esim. *Amrollahi* ja *Boultif* -ratkaisuihin Seuraavassa osiossa käsittelem vaikeuksien tasoa, joka lapsia odottaa valittajan lähtömaassa.

4.10 Lasten etu ja hyvinvointi ja erityisesti lasten kohtaamien vaikeuksien vakavuus maassa, johon valittaja karkotettaisiin

YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista kolmannen artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on *ensisijaisesti* otettava huomioon lapsen etu. Tämä on verrattain mielenkiintoista, sillä sopimuksen englanninkielisessä versiossa sanotaan: “In all

---

⁹⁴ Ks. asia 77036/11 *Salem v. Tanska*, Kok. 2016. Asia 30441/09 *Küleki v. Itävalta*, Kok. 2017. Asia 41697/12 *Krasniqi v. Itävalta*, Kok. 2017. Asia 3138/16, *Azerkane v. Alankomaat*, Kok. 2020.

⁹⁵ Ks. asiat 41697/12 *Krasniqi v. Itävalta*, Kok. 2017. Asia 55470/10 *Salija v. Sveitsi*, Kok. 2017. Asia 54131/10 *Bajsultanov v. Itävalta*, Kok. 2012.

⁹⁶ Asia 50252/99 *Sezen v. Alankomaat*, Kok. 2006.

⁹⁷ Asia 46410/99 *Üner v. Alankomaat*, Kok. 2006.

actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be *a primary consideration.*” Suomennettuna, englanninkielinen teksti ei siis vaadi lapsen oikeuksien olevan kaiken ylikirjoittava ensisijainen tekijä (jolloin siinä lukisi: *the primary consideration*), vaan yksi ensisijainen tekijä muiden joukossa (*a primary consideration.*)

Joka tapauksessa, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin selvensi kantaansa suhteessa lasten oikeuksiin asiassa *Jeunesse*, jossa se totesi: "kansainvälisessä oikeudessa on olemassa laaja yksimielisyys, että kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä heidän etunsa ovat ensiarvoisen tärkeitä... Pelkästään ne eivät voi olla ratkaisevia, mutta tällaisille intresseille on taatusti annettava merkittävä painoarvo. Näin ollen kansallisten päätöksentekojen olisi arvioitava todisteita ulkomaalaisen vanhemman mahdollisen karkottamisen käytännöllisyydestä, toteutettavuudesta ja oikeasuhteisuudesta voidakseen antaa tehokkaan suojan ja riittävän painoarvon lasten edulle ja hyvinvoinnille, joihin se suoraan vaikuttaa.”

Oikeuskäytännössään tuomioistuin käsittelee lasten etua ja hyvinvointia lähes aina, mutta joskus tämän seikan painoarvoa on vähentänyt se, että lapset olivat syntyneet ja perheyksikkö perustettu sen jälkeen, kun rikos oli tehty.⁹⁸ Joidenkin tutkijoiden, kuten tohtori Steinorthin mielestä on ongelmallista tasapainottaa lasten etuja ja hyvinvointia valittajan tekemän rikoksen vakavuuden ja luonteen kanssa. Näin ollen on siis kyseenalaista, jos lasten etuihin kiinnitetään vähemmän huomiota ja suojelua heidän vanhempiensa tekemien rikosten vuoksi. Steinorth väittää, että tällaisessa tapauksessa ihmisoikeustuomioistuimen eri kriteerien kokonaisharkintaa koskeva lähestymistapa muuttuisi absurdiksi. Lisäksi hänen mukaansa on ymmärrettävää, että tuomioistuin ei ole erityisen innostunut laatimaan selvitystä eri kriteereille annetusta painoarvosta, mutta nykyinen tilanne, josta puuttuu tällainen lausuma, tuottaa edelleen suuresti vaihtelevia tuloksia.⁹⁹

Uusimmasta aineistosta voidaan päätellä, että jos rikos on ollut tarpeeksi vakava, tuomioistuin on saattanut kyseenalaistaa vanhemman karkotuksen vaikuttavan negatiivisesti lapsen etuun. Asiassa *Salem*, valittajalla oli kahdeksan lasta, iältään 5-16-vuotiaita. EIT kiinnitti huomiota siihen, että useilla lapsista oli vakavia psykologisia ongelmia, sekä

---

⁹⁸ Asia 46410/99 *Üner v. Alankomaat*, Kok. 2006.

⁹⁹ Steinorth 2008, s. 186-187.

oppimisvaikeuksia. Mittavia julkisia resursseja oli käytetty siihen, että lapsille opetettiin normaalia sosiaalista käyttäytymistä. Näiden faktojen perusteella, tuomioistuimen mielestä oli kyseenalaista oliko valittajalla keskeinen asema perheessä ja että näin ollen hänen karkotus vaikuttaisi kielteisesti lasten etuun. Ja siltä varalta, että valittajan karkottaminen olisikin vaikuttanut negatiivisesti lapsiin, tuomioistuin totesi, että valittajan erottaminen perheestään painoi kuitenkin vähemmän kuin muut tekijät, erityisesti miehen keskeinen rooli järjestäytyneissä huumerikoksissa. Myös tapauksessa *Assem Hassan Ali* EIT totesi, ettei se ollut vakuuttunut siitä, että valittajan karkotus vaikuttaisi kielteisesti hänen lastensa etuihin siinä määrin, että niiden pitäisi olla painavampia kuin muut kriteerit. Miehellä oli kuusi lasta, jotka kaikki jäisivät asumaan sopimusvaltioon.

Asiassa *Ndidi* EIT päätyi samaan lopputulemaan kansallisen tuomioistuimen kanssa, jossa oli otettu huomioon valittajan suhde lapseensa ja tämän etu ja hyvinvointi. Karkotusta puolsivat mm. se, että nigerialaismies ei ollut paljastanut epävarmaa tilannetta maassaolon suhteen kumppanilleen, vaan tämä sai tietää tästä vasta sen jälkeen, kun oli jo raskaana. Toiseksi mies ja hänen sittemmin ex-kumppaninsa eivät olleet koskaan asuneet yhdessä, jonka lisäksi lapsen äiti sai tukea perheeltään Britanniassa ja lapsi pystyi käymään tapaamassa isäänsä Nigeriassa ja ylläpitää suhdetta puhelimitse. Tuomari Turkovicin eriyvän mielipiteen mukaan lapsen oikeuksien arvioinnissa oli kuitenkin tapahtunut proseduraalinen virhe. Lapsen oikeudet oli huomioitu, mutta ainoastaan yhtenä näkökohtana - eikä suinkaan ensisijaisena kriteerinä. Kansallinen tuomioistuin oli kylläkin viitannut lapsen oikeuksiin, mutta se ei ollut selventänyt, mikä oli sen mielestä lapsen etu, mihin kriteereihin tämä perustui ja miten lapsen etu punnittiin suhteessa muihin kriteereihin.

Tuomioistuimen ratkaisukäytännössä saattaisi olla tapahtunut muutos, joka voidaan havainnollistaa tapausten *Sezen* ja *Salija* kautta. Aiemmin, sivuilla 29-30 käsitellyssä *Sezen*issä yksi päätekijä artikla kahdeksan rikkomiselle oli lasten puutteellinen turkin kielen taito. Lapset kuitenkin puhuivat *hieman* turkkia ja äidinkielenään kurdia. Tapauksessa *Salija* oli epäselvää, kuinka hyvin lapset puhuivat albaania. Asia sivuutettiin kuitenkin sanomalla, ettei ollut kohtuutonta ajatella, että heidän vanhempiansa, jotka molemmat ovat lähtöisin maasta, ja muiden äidin puolelta olevien sukulaisten läsnäolo helpottaisi heidän integroitumisvaikeuksiaan Makedoniassa. Sama argumentti olisi ollut pätevä myöskin ensimmäisessä tapauksessa, mutta näyttäisi siltä, että artikla kahdeksan tulkinta on muuttunut tai muut tapauskohtaiset erityispiirteet ovat vaikuttaneet lopputulemaan.

EIT on suhtautunut lasten etuun ja hyvinvointiin vaihtelevasti aiemmin. Joskus se on todennut artikla kahdeksan rikkomisen lähes ainoastaan lasten oikeuksien perusteella. Näin oli esimerkiksi asiassa *Udeh*, jossa valittajalla oli sveitsiläisen vaimonsa kanssa kaksostyttäret. Valittaja oli saanut oleskeluluvan vasta avioliiton myötä ja asunut maassa laillisesti vain kolme vuotta. Mies tuomittiin huumausainerikoksesta 3,5 vuoden vankeuteen. Myöhemmin hän erosi vaimostaan. Hän ei ollut integroitunut hyvin Sveitsiin, ei ammatillisesti eikä sosiaalisesti, eikä puhunut saksaa kovin hyvin. EIT kuitenkin totesi, että ainoa tapa pitää säännöllistä yhteyttä valittajan ja hänen kahden tyttärensä välillä oli antaa hänelle lupa jäädä Sveitsiin, koska oli lasten edun mukaista kasvaa molempien vanhempien kanssa. Tuomarit Joçiene ja Lorenzen julkaisivat eriävän mielipiteen yllämainituista syistä.

Toisessa ääripäässä ovat ratkaisut, joissa rikoksen vakavuus on ylikirjoittanut lähes kaikki muut elementit lasten etua myöten. Esimerkiksi asiassa *Chair JB* valittaja oli asunut sopimusvaltiossa laillisesti suhteellisen pitkään - 13 vuotta. Valittaja oli akateemisesti koulutettu ja työskenteli aktiivisesti. Hän oli naimisissa Saksan kansalaisen kanssa ja heillä oli viisivuotias tytär. Valittaja kuitenkin syyllistyi raiskaukseen käyttämällä veistä uhkana ja hänet tuomittiin yli viiden vuoden rangaistukseen. Valittaja oli käynyt terapiassa ja rikoksen uusimisriski arvioitiin pieneksi, jonka lisäksi käytös vankilassa oli moitteetonta. Tuomioistuin totesi nimenomaisesti, että kantajan karkottaminen Marokkoon aiheutti väistämättä hänen erottautumisen tyttärestään ja sillä oli kauaskantoisia seurauksia heidän isä-tytär suhteelleen, koska ei ollut varmaa, jatkuuko hänen ja vaimonsa välinen avioliitto. Tuomioistuin kuitenkin korosti rikoksen vakavuutta ja päätyi siihen, ettei artiklaa 8 oltu loukattu. Tuomari Steiner julkaisi eriävän mielipiteen, jossa lapsen nuoren iän takia oli hänen mielestään sitäkin vakavampaa erottaa lapsi isästään.

Lasten etuun ja hyvinvointiin on suhtauduttu EIT:n aiemmassa ratkaisukäytännössä vaihdellen. Nyt linja on johdonmukaistunut ja viimeisimpien vuosien aineistosta voidaan päätellä, että samasta kulttuuritaustasta tulevien lapsien ajatellaan olevan pystyviä muuttamaan. *Sezen*-tapauksen pehmeämpää linjaa tuskin tullaan enää näkemään, sillä EIT ei ole enää antanut niin suurta painoarvoa lasten puutteelliselle kielitaidolle. Jos valittajan muut

siteet ja elementit kokonaisharkinnassa ovat puoltaneet maasta poistamista, niin tuomioistuin on ainoastaan todennut, etteivät lasten oikeudet tässä tapauksessa ylikirjoita muita tekijöitä.¹⁰⁰

4.11 Sosiaalisten sekä kulttuuri- ja perhesiteiden vahvuus isäntämaassa ja määränpäävaltiossa.

Aineiston 2016-2020 havainnoinnin perusteella siteiden vahvuus isäntämaahan on kaikista merkityksettömin seikka koko *Üner*-kriteeristössä, kun taas siteiden olemassaolo määränpäävaltioon ei ole aivan niin merkityksetön seikka. Kokonaisharkinnassa sosiaalisten sekä kulttuuri- ja perhesiteiden vahvuus isäntämaassa ja määränpäävaltiossa on erittäin laaja alue, jossa pitäisi käsitellä vähintään kolmea elementtiä: perhesiteitä, kielellisiä siteitä sekä taloudellista integraatiota eli työtä tai vaihtoehtoisesti opiskelua. Toisin sanoen, EIT arvioi valittajan integraation tasoa.

4.11.1 Kielelliset siteet

Vuosien 2016-2020 päätökset voidaan jakaa kielellisten siteiden osalta karkeasti kolmeen ryhmään, ensimmäisenä on valittajat, jotka puhuivat sopimusvaltion kieltä erittäin hyvin tai äidinkielenään, ja jotka eivät puhuneet määränpäävaltion kieltä lainkaan tai hyvin huonosti. Asioissa *Azerkane*, *Zakharchuk* ja *Pormes*, valittaja puhui sopimusvaltion kieltä äidinkielenään ja alkuperäisen kotimaan kielitaito oli olematon tai vähintäänkin erittäin huono. Tapauksen *Zakharchuk* valittaja oli viettänyt puoli vuotta 15-vuoden ikäisenä Puolassa, joten EIT tuli siihen tulemaan, että hänen täytyi osata ainakin puolan kielen alkeet. Kansalliset viranomaiset eivät kuitenkaan olleet osoittaneet, että kantaja pystyi puhumaan puolaa ja valittaja itse sanoi, ettei hän osaa kieltä. Hieman samankaltaisesti asiassa *Azerkane*, tuomioistuin totesi, että valittaja ei puhunut arabiaa, jonka vuoksi maahanmuutto tulisi olemaan vaikeaa, mutta kiinnitti huomiota siihen, että valittaja osasi hieman berberia, Marokon vähemmistökieltä. Asiassa *Pormes* todettiin, ettei valittaja osannut lainkaan indonesian kieltä, jonka johdosta lausuttiin, että valittajan muutto Indonesiaan tulisi aiheuttamaan jonkin verran vaikeuksia. Tästä huolimatta huomio kiinnitettiin heti seuraavaksi siihen, että valittajalla oli käytännön taitoja, kuten metallityöt ja ruuanlaitto.

---

¹⁰⁰ Ks. s. 35-36.

Toinen kategoria koskee niitä, jotka puhuivat sekä sopimusvaltion kieltä sekä määränpäävaltion kieltä hyvin. Tapaukset *Salija*, *Krasniqi ja Külekci* kuuluivat tähän ryhmään. Viimeinen kategoria koskee niitä, jotka eivät puhuneet sopimusvaltion kieltä lainkaan tai huonosti ja kommunikoivat pääasiassa omalla äidinkielellään. Tapauksessa *Assem Hassan Ali* ja *Salem* valittaja ei ole puhunut isäntämaan kieltä juuri lainkaan - jopa siinä määrin, että tulkkia oli jouduttu käyttämään. Lisäksi asiassa *Ndidi* lähtömaan kieli on ollut sama kuin isäntävaltion kieli. Tässä tapauksessa kansallinen tuomioistuin oli pitänyt seikkaa yhtenä karkotusta puoltavana asiana, sillä kielimuuria ei esiintynyt.

Aineistossa oli siis nähtävillä moninaisia kielellisiä siteitä. Loppujen lopuksi kielellisillä siteillä ei kuitenkaan vaikuttanut olevan ratkaisevaa merkitystä yhdessäkään päätöksessä, koska kaikkien valittajien kohdalla karkotus täytti välttämättömyyskriteerit, oli kielitaito millainen tahansa. Varsinkin aineiston uusimmassa tapauksessa *Pormes* voidaan nähdä, että valittajan olematon indonesian kielen taito ei ollut este karkottamiselle, sillä hänellä oli käytännön taitoja, kuten metallityöt ja ruuanlaitto.

4.11.2 Sosiaaliset siteet

Kaikenlaisten sukulaisten olemassaolo lähtömaassa katsotaan karkotusta puoltavina sosiaalisina siteinä, jotka voivat olla melko kaukaisiakin. Esimerkiksi tapauksessa *Krasniqi* tuomioistuin hyväksyi, että kosovolaismiehen perhesiteet Itävaltaan olivat erittäin vahvat: tämän vaimo, neljä lasta, vanhemmat, sisarukset ja heidän perheensä asuivat siellä. Vaikka valittajan kaikki lähisukulaiset asuivat Itävallassa, mukaan lukien valittajan vanhemmat, tuomioistuin löysi sosiaalisia siteitä myös alkuperämaa Kosovosta. Nämä siteet näyttäytyivät niin, että valittajan isä omisti maata sekä kolme kauppa Kosovossa, jotka olivat sukulaisten hoidossa.

Vahvoihin sosiaalisiin siteisiin voidaan lukea myös vierailut ja lomamatkat lähtömaahan ja näin ollen ne saatetaan nähdä karkotusta puoltavina seikkoina.¹⁰¹ Lomamatkoille ja vierailuille annettavaa painoarvoa kritisoi tapauksen *Zakharchuk* eriävässä mielipiteessä. “Emme ymmärrä, kuinka vierailuja naapurivaltioon, jonka kansalainen yksi on, tulisi käyttää perusteena kahdeksan vuoden karkotuksen tueksi maahan.”

---

¹⁰¹ Ks. esim. asia 52873/09 *Shala v. Sveitsi*, Kok. 2012. Asia 30441/09 *Külekci v. Itävalta* Kok. 2017

Uusimmassa aineistossa perussääntönä näyttäisi olevan, että rikoksen vakavuus ylikirjoittaa vahvat siteet isäntävaltioon. Poikkeuksellisesti, joskus myös saattaa käydä niin, että vahvat siteet vastaanottavaan valtioon ylikirjoittavat lievän rikoksen, kuten oli asiassa *Shala*. EIT päätti 4:3, että artiklaa kahdeksan ei rikottu, vaikka valittaja oli muuttanut maahan seitsemänvuotiaana ja rikokset olivat niin vähäisiä, ettei valittaja ollut koskaan edes saanut vankeustuomiota. Rikkeet koostuivat liikenerikkomuksista, nujakoinnista ja ex-tyttöystävän uhkailusta. Vaikka tuomioistuin noteerasi, että valittaja oli asunut kaksi kolmasosaa elämästään Sveitsissä perheensä kanssa ja opiskellut siellä, “erittäin painavat syyt” -vaatimus täyttyi, sillä valittajalla oli kiinteät siteet kotimaahansa Kosovoon. EIT alleviivasi, että mies oli vierailut maassa usein, hän oli naimisissa Kosovon kansalaisen kanssa ja hänellä oli maassa sukulaisia jäljellä. Itse asiassa mies oli hakenut perheenyhdistämistä tuodakseen vaimonsakin Sveitsiin. Maahantulokielto oli myös rajattu kymmeneen vuoteen, joka puhui karkotuksen puolesta.

Eriävän mielipiteen julkaisseet tuomarit Popović, Karakaş ja Pinto de Albuquerque luonnehtivat karkotusta “shokeeraavaksi.” Tuomareiden mukaan nujakka kesti ainoastaan viisi minuuttia ja oli “kaksikymppisen nuoren miehen ajattelematon teko.” Liikenerikkomus, joka johti jalankulkijan ruumiilliseen vammaan, oli selitettävissä miehen kokemattomuudella ajamisessa, eikä ollut tahallinen teko: valittaja oli yrittänyt välttää onnettomuuden. Kiristysyritys ex-tyttöystävää kohtaan oli vähäinen: nainen ei ollut edes käynnistänyt selvitystä kärsimästään vahingosta.

Euroopan ihmisoikeussopimus on elävä instrumentti, jota on tulkittava tämän päivän olosuhteiden valossa.¹⁰² Tuomioistuin näyttää hylänneen *AW Khan* - tapauksen linjan ja ottaneen käyttöönsä eri tulkinnan: lähes tyystin puuttuvat sosiaaliset siteet alkuperämaahan eivät estä maasta poistamista, jos rikos on tarpeeksi vakava. Tästä voidaan vetää johtopäätös, että EIT:n tulkintalinja on kiristymään päin.

---

¹⁰² Asia 5856/72 *Tyrer v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 1978, kohta 31.

Taloudellinen integraatio

Useissa päätöksissä huomioidaan niin sanottu taloudellinen integraatio. Esimerkiksi valittaja päätöksessä *Külecki* ei vaikuttanut olleen “taloudellisesti integroitunut”, sillä hän ei ollut löytänyt työtä vankilasta vapautumisensa jälkeen. Tapauksen *Zakharchuk* eriävissä mielipiteessä käsiteltiin tätä taloudellisen integraation vaatimusta - tässäkään tapauksessa valittaja ei ollut onnistunut löytämään työtä tai perustelemaan työn puuttumista. Eriävän mielipiteen kirjottaneiden tuomareiden mielestä tämä ei ollut oleellinen seikka, sillä saattoi olla monta syytä, miksi yksilö ei löydä työtä vankilasta vapautumisen jälkeen. Joka tapauksessa, sitä seikkaa, ettei valittaja löytänyt työtä, ei voitu pitää osoituksena siitä, että hän olisi jatkossakin uhka kansalliselle turvallisuudelle.

Miksi taloudellinen integraatio on oleellista kansallisen turvallisuuden näkökulmasta? Vaikuttaa siltä, että kansallista turvallisuutta ja yleistä järjestystä vaarantavat myös sosiaaliturvajärjestelmää rasittavat yksilöt. Asiassa *Palanci* vuodelta 2013, EIT korosti suuresti valittajan taloudellista tilannetta. Valittajan rikokset koostuivat liikenne rikkomuksista, perheväkivallasta ja elatusmaksujen tahallista maksamatta jättämisestä. EIT:n mukaan valittajalla ei ollut pitkäjänteisyyttä ja vastuullisuutta taloudellisissa- sekä ammatillisissa asioissa, minkä seurauksena hänen velkansa kasvoivat niin suuriksi, että perheen oli turvauduttava sosiaalitukiin. Näistä syistä valittaja oli uhka kansalliselle turvallisuudelle sekä järjestykselle.

4.11.3 Kansalainen ilman siteitä valtioon

Tanskan maahanmuuttopolitiikka on kiristynyt jatkuvasti 2000-luvulla. Maan keskustaioikeistolainen hallitus suunnittelee siirtävänsä karkotuspäätöksen saaneet ulkomaalaiset pienelle Lindholmin saarelle ja näin ollen venyttävänsä YK:n ihmisoikeussopimusta ääri rajoille.¹⁰³ Tanskan ankara asenne ulkomaalaisia rikollisia kohtaan voidaan nähdä seuraavassa tapausesimerkissä, jossa käsitellään moraalista dilemmaa, joka syntyy, kun sopimusvaltiossa syntynyt toisen maan kansalainen päätetään karkottaa maahan,

---

¹⁰³ Yle uutiset:
<https://yle.fi/uutiset/3-10534926> (Käyty 4.1.2021)

johon hänellä ei välttämättä ole muita siteitä kuin kansalaisuutensa. Kysymyksessä päästään käsittelemään kansalaisuuden merkitystä: onko kansalaisuus vain juridinen termi, vai täytyykö kansalaisuuteen sisältyä myös muita siteitä?

Päätös *Levakovic* oli yksi vuosien 2016-2020 aineiston kiistanalaisimpia. Romanimies oli syntynyt ja asunut suurimman osan elämästään sopimusvaltio Tanskassa, josta huolimatta häntä oli EIT:n mukaan pidettävä erittäin huonosti integroituneena tanskalaiseen yhteiskuntaan, sillä valittaja oli elänyt pääasiassa rikollista elämää ja osoittanut jatkuvasti, ettei hänellä ollut halua noudattaa Tanskan lakia. Valittaja oli saanut yhteensä kahdeksan vuotta ja neljä kuukautta vankeutta useista eri rikoksista. Näihin lukeutui kaksi ryöstöä, jotka olivat tuomioistuimen mukaan vakavia tekoja, joihin sisältyi väkivaltaa tai väkivallan uhka. Hänet on tuomittu myös muista omaisuusrikoksista. EIT:n mukaan karkotukseen vaadittava rikosten vakavuuden taso oli näin ollen saavutettu. Mies karkotettiin jo kertaalleen maasta, mutta hän rikkoi maahantulokieltoa piakkoin.

Kohta paljastui kuitenkin oikeudellinen ongelma: tuomiossa todetaan, että valittaja on huonosti integroitunut tanskalaiseen yhteiskuntaan, mutta valittajan siteitä määränpäävaltioon ei analysoitu lainkaan. Toiseksi, valittajan karkottamista ei alun perin määrätty mihinkään maahan. Kun kansalliset viranomaiset arvioivat hakijan siteitä kohdemaan kanssa, he pitivät Kroatiaa kyseisenä maana. Kansallisten tuomioistuinten mukaan valittaja on Kroatian kansalainen ja hänellä on Kroatian passi. Hänellä ei kuitenkaan ole siteitä Kroatiaan, hänellä ei ole perhettä tai ystäviä, eikä hän puhu annettujen tietojen mukaan kroatiaa, vaan tanskan lisäksi vain romanikieltä. Sekä kansallinen alempi tuomioistuin, että korkein oikeus päättelivät, ettei hakijalla ollut siteitä Kroatiaan, paitsi hänen kansalaisuutensa.

Tuomareiden Bianku ja Lemmens puoltavassa mielipiteessä sanottiin, että he olivat hieman epäröiden enemmistön kanssa samaa mieltä, ettei artikla kahdeksaa loukattu. Kansalaisuus on yleensä osoitus vahvasta siteestä sen myöntävään valtioon. Lemmens ja Bianku siteerasivat Kansainvälistä tuomioistuinta *Nottebohm*-tapauksessa vuodelta 1955, jossa sanottiin kansalaisuuden olevan oikeudellinen ilmaisu siitä, että kansalainen on läheisin kansalaisuusvaltionsa väestön kanssa, verrattuna minkään muun valtion väestöön. Tämä kuvaus kansalaisuudesta ei Biankun ja Lemmensin mukaan sopinut valittajaan. Käytännössä valittajalla ei ollut mitään siteitä Kroatiaan ja hänen koko identiteetti oli muodostunut Tanskassa. Tuomareiden mukaan sen vuoksi ei ollut kovinkaan todennäköistä, että valittaja

jatkaisi elämänsä maassa, jonka kieltä hän ei edes puhunut. Näin oli jo kertaalleen käynytkin, sillä valittaja oli saapunut Tanskaan laittomasti. Biankun ja Lemmensin sanoin: “olisimme yllättyneitä, jos tämä olisi hänen viimeinen yrityksensä päästä Tanskaan, ottaen huomion valittajan siteet Tanskaan ja olemattomat siteet mihinkään toiseen valtioon.”

Jos Tanska ei ole vastuussa valittajan rikoksista, vaikka hän on asunut siellä melkein koko elämänsä, sama pätee ennen kaikkea muihin valtioihin, joihin valittajalla ei ole lainkaan siteitä. Siis: onko karkottaminen yhteensopiva Tanskan kansainvälisten velvoitteiden kanssa? Toisin sanoen, voidaanko muut valtiot velvoittaa kantamaan ne seuraukset, jotka aiheutuvat Tanskan reaktiosta sen alueella tapahtuneisiin asioihin? Biankun ja Lemmensin mukaan tämänkaltaiset ongelmat olivat enemmänkin moraalisia, kuin juridisia ja kyse oli viime kädessä politiikasta. Juridisesti, Tanska on oikeutettu toimimaan tavallaan tässä tapauksessa ja EIT:n arvio on rajoitettu siihen oikeudelliseen kysymykseen, onko toimenpide tehty sopusoinnussa ihmisoikeussopimuksen artikla kahdeksan kanssa. Tästä syystä myös he yhtyivät enemmistön mielipiteeseen asiassa.

Vanhemmassa ratkaisukäytännössään EIT on todennut joissain tapauksissa perhe-elämän loukkauksen siitä syystä, että valittajalla ei ollut lainkaan siteitä vastaanottavaan valtioon. Tapauksissa *Beldjoudi* ja *Mehemi* oli kyseessä Ranskassa syntyneet Algerian kansalaiset, joita ei voitu karkottaa puuttuvien siteiden vuoksi Algeriaan. Edellä mainittu oli syyllistynyt pahoinpitelyyn sekä varkauteen ja jälkimmäinen 142 kg hasiksen salakuljettamiseen. Asiassa *Mehemi* tuomioistuimien totesi, että valittaja oli syntynyt Ranskassa, kävi kaikki koulunsa siellä ja asui siellä aina karkottamiseensa saakka. Hänen vanhempansa ja neljä veljeään sekä siskoaan asuivat siellä, kuten myös hänen kolme alaikäistä lastaan, jotka asuivat Ranskassa ja joilla oli Ranskan kansalaisuus. Valittajalla ei ollut muita siteitä Algeriaan kuin kansalaisuutensa. Myös tapauksessa *Beldjoudi* huomioitiin, että valittaja oli asunut koko ikänsä Ranskassa, oli kouluttautunut siellä, eikä osannut arabiaa. Hänellä ei näyttänyt olevan muita siteitä Algeriaan kuin kansalaisuutensa.

Vaikuttaa siltä, että pakolaiskriisin jähdyttämät olosuhteet ovat muokanneet tulkintaa ankarampaan suuntaan, sillä valittajaan asiassa *Levakovic* päti tismalleen samat seikat kuin äsken siteeratuissa tapauksissa: valittaja oli syntynyt maassa ja kaikki olennaiset siteet olivat isäntävaltiossa, jolloin ainoa linkki vastaanottavaan valtioon oli pelkkä kansalaisuus. Tämä

saattaa olla osoitus pakolaiskriisin vaikutuksesta ilmapiirin kiristymiseen ja näin ollen vaikutuksesta myös EIT:n linjan ankaroitumiseen.

Tuomarit Schermers ja Thune kirjoittivat, että kansainvälisten suhteiden näkökulmasta on hankalaa hyväksyä, että Algerian tulisi huolehtia ja auttaa sellaisen rikollisen integroitumista yhteiskuntaan, joka ei ole koskaan asunut sen alueella. Jos jokin valtio on vastuussa valittajan rikollisesta käyttäytymisestä, se valtio on oltava Ranska, ennemmin kuin Algeria. Vaikkakin juridisesti sallittua, on moraalisesti väärin lähettää takaisin Algeriaan maahanmuuttaja, josta on tullut rikollinen, samalla kun ne maahanmuuttajat, jotka edistävät maan vaurautta, saivat jäädä Ranskaan.¹⁰⁴ Myös tuomari Morenilla kirjoitti, että on epäoikeudenmukaista, että valtio, joka ei ole vastuussa kansalaisensa antisosiaalisesta käytöksestä, joutuu ottamaan vastaan sellaisen ulkomaalaisen.¹⁰⁵

Jo aiemmissa osioissa käsitelty tapaus *Zakharchuk* aiheutti myös erimielisyyttä EIT:n keskuudessa. Ratkaisussa nousee esiin, ettei yksityiselämän suojaa arvioida lähes lainkaan, vaikka siihen ilmeisesti olisi ollut syytä puntaroida. Valittaja oli pitkäaikainen maahanmuuttaja: hän oli syntynyt Venäjällä, kouluttatui siellä, sekä työskenteli liikunnanopettajana aina karkottamiseensa saakka. Hänen ainoa sukulaisensa, äiti, asui myös maassa. EIT:n mukaan mies oli täysin integroitunut venäläiseen yhteiskuntaan, josta huolimatta hänellä oli siteitä myös Puolaan. Tämä oli todennettavissa muun muassa sillä, että valittaja pysyi Puolan kansalaisena ja uusi säännöllisesti Puolan passinsa. Ennen karkottamista valittaja ei koskaan ollut osoittanut halua tulla Venäjän kansalaiseksi, kun hänellä oli siihen oikeus. Lisäksi hän oli viettänyt useita vuosia lapsuudestaan ja kuusi kuukautta 15-vuotiaana Puolassa, josta EIT veti johtopäätöksen, että miehen on täytynyt osata ainakin alkeet puolan kielestä. Valittaja oli tuomittu kuuden vuoden mittaiseen vankeusrangaistuksen törkeästä pahoinpitelystä. EIT:n mukaan rikos oli luonteeltaan erittäin vakava ja hänen aiheuttama vaara yhteiskunnalle voitiin todeta uhrin saamista fyysisistä vammoista. Valittajalla ei ollut aiempaa rikosrekisteriä.

Tuomarit Lemmens, Pinto de albuquerque ja Elósegui julkaisivat asiassa eriävän mielipiteen. Tuomareiden mukaan kansallisessa arvioinnissa oli merkittäviä puutteita ja karkotus

---

¹⁰⁴ Puoltava mielipide asiassa *Beldjoudi v. Ranska* 1990, Opinion of the Commission, kohta 48-49.

¹⁰⁵ Eriävä mielipide asiassa *Bouljifa v. Ranska* 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997-VI, s. 2266.

määrättiin automaattisesti, hyödyntäen sitä tosiseikkaa, ettei valittajalla ollut Venäjän kansalaisuutta. Valittaja oli asunut Venäjällä koko elämänsä, lukuun ottamatta ajanjaksoa lyhyitä ajanjaksoja Puolassa. Valittajaa oli siis pidettävänä pitkäaikaisena maahanmuuttajana, joka on laillisesti asunut suurimman osan elämästään isäntävaltiossa.

Tuomareiden mukaan myös valittajan ja hänen äitinsä perhesuhteen merkitystä vähäteltiin, sillä tuomiossa sanottiin, ettei valittajan ja hänen äitinsä välillä ollut muita riippuvuustekijöitä, lukuun ottamatta tavanomaisia emotionaalisia siteitä. Lemmens, Pinto de albuquerque ja Elósegui kuitenkin väittivät, että tosiasiaa valittaja asui äitinsä kanssa aina vankilatuomionsa alkuun asti. Äitinsä lisäksi hakijalla oli kaikki muut suhteensa Venäjällä asuviin ihmisiin.

Vaikka hän ei ollut Venäjän kansalainen, hän ei ollut maahanmuuttaja vaan pysyvä asukas Venäjällä. Joka tapauksessa enemmistö myönsi, että mies oli täysin integroitunut venäläiseen yhteiskuntaan. Suhteista vastaanottavaan valtioon Puolaan, enemmistö katsoi, että valittaja ylläpiti siteitä Puolaan uusimalla säännöllisesti puolalaisen passinsa. Tätä Lemmens, Pinto de albuquerque ja Elósegui pitivät liian yleisenä arviointina. Ensimmäkin hakijan vanhemmat valitsivat hänelle syntymän yhteydessä Puolan kansalaisuuden. Venäjän viranomaisten tekemä päätös perustui osittain siihen, että hakija ei hakenut Venäjän kansalaisuutta, silloin kun hänellä olisi ollut oikeus siihen. Tuomarit kyseenalaistivat, miksi valittajaa pitäisi syyttää Puolan kansalaisuuden säilyttämisestä, sillä hän ei aikonut ottaa riskiä joutua kansalaisuudettomaksi valitsemalla Venäjän kansalaisuuden siltä varalta, että se evätään. Tässä mainittakoon, että Suomessa pelkän ulkomaisen kansalaisuuden säilyttämisen ei voida yksistään katsoa olevan riittävä peruste osoittamaan siteitä koti- tai kansalaisuusvaltioon.¹⁰⁶

Vaikka maassa oleskelun pituus on merkittävä tekijä, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei anna samaa painoarvoa lailliselle ja laittomalle oleskelulle sopimusvaltiossa.¹⁰⁷ Tämä tosiseikka tuli myös vastaan asiassa *Pormes*, jossa valittajan status ei ollut aivan yksiselitteinen: toisaalta hän oli *de facto* pitkään oleskellut maahanmuuttaja, mutta toisaalta hän oli asunut laittomasti suurimman osan ajastaan Hollannissa. Tapauksessa kyseessä oli neljävuotiaana Alankomaihin muuttanut Indonesian kansalainen, jonka hollantilainen isä oli kuollut, mutta tämä oli asunut tätinsä ja setänsä luona 29-vuotiaaksi saakka, jolloin

---

¹⁰⁶ Kallio ym 2018, s. 502.

¹⁰⁷ Asia 1785/08 *Vasquez v. Sveitsi*, Kok. 2013, kohta 45.

karkotustoimenpiteet käynnistyivät. Mies oli oleskellut maassa laittomasti lähes alusta saakka, eikä tuomioistuimen mukaan näin ollen ollut pitkäaikainen maahanmuuttaja. Tätä seikkaa ei kuitenkaan voinut pitää hänen syynään, sillä miehellä oli ollut oikeutettu oletus, että hänen läheisensä olisivat järjestäneet hänen oleskelunsa lailliseksi hänen ollessa lapsi.

Epävarmasta oleskelustaan huolimatta, valittaja puhui hollantia täydellisesti, hän oli käynyt koulunsa siellä, sekä viettänyt formatiiviset vuotensa maassa. Valittajalla ei ollut perhe- tai sosiaalisia siteitä alkuperäiseen kotimaahansa, eikä hän puhunut indonesian kieltä. Tuomioistuin totesi, että siteet Indonesiaan olivat heikot ja muutto kotimaahan saattaisi aiheuttaa jonkin verran hankaluuksia. Tuomioistuimen mukaan ei kuitenkaan ollut mitään syytä olettaa, ettei valittaja olisi kyennyt sopeutumaan Indonesian kulttuuriin ja oppimaan kieltä, sillä hän oli terve, aikuinen mies, jolla oli käytännön taitoja, kuten metallityöt ja ruuanlaitto.

Tuomarit Ranzoni ja Ramarani kirjoittivat eriävän mielipiteen, jonka mukaan artiklaa kahdeksan oli rikottu. Heidän mukaansa kokonaisharkinnassa oli useita kyseenalaisia seikkoja, ja valittajan edun mukaisia perusteita oli jätetty huomiotta, kun taas edun vastaisia seikkoja oli huomioitu korostetusti: sen sijaan, että tuomioistuin olisi tasapainottanut kaikkia asiaankuuluvia perusteita ja päässyt johtopäätökseen vasta arvioinnin lopussa, tuomioistuin oli jo tehnyt ratkaisunsa varhaisessa vaiheessa.

Alankomaiden viranomaiset havaitsivat, että valittajalla on erittäin tiiviit siteet isäntämaahan. Nämä tosiseikat pyyhittiin kuitenkin pois sen argumentin nojalla, että valtiolla ei ollut positiivista velvollisuutta antaa ulkomaalaisen oleskella alueellaan. Valtioneuvosto mainitsi tosiasian, että valittajalla ei ollut perhettä Indonesiassa, eikä hän osannut maan kieltä, mutta ei antanut näille seikoille mitään painoarvoa, vaan havaitsi ainoastaan lakonisesti, että aikuisena hänen tulisi olla kykeneväinen sopeutumaan Indonesiaan.

Lisäksi rikoksen tekohetkestä kulunut aika ja valittajan moitteetonta käytöstä vuoden 2007 jälkeen ei oltu otettu huomioon. Enemmistö hyväksyi, että valittaja ei ollut pitkäaikainen maahanmuuttaja, tai maahanmuuttaja, joka oli tietoinen maassa oleskeluoikeutensa epävarmuudesta. Tästä syystä arviointi tuli tehdä ns. neutraalista alkuasetelmasta. Käytännössä kuitenkin valittajan tilanne muistutti suuresti pitkäaikaisen maahanmuuttajan tilannetta. Lisäksi Hollanti oli sallinut valittajan oleskelun alueellaan jo kolmentoista vuoden

ajan, vaikka heidän oli täytynyt olla tietoisia valittajan oikeudellisesta asemasta. Tämän jälkeen, vasta neljä vuotta myöhemmin valittaja sai tietoonsa, että hänen oleskelulupahakemuksensa oli hylätty. Valittaja oli siis tullut maahan neljävuotiaana, eikä kukaan hänen sukulaisistaan tai kasvattivanhemmistaan ollut tehnyt mitään laillistaakseen hänen oleskeluaan siellä.

Ranzoni ja Ramarani väittivät, että tilanteen ollessa toinen, valittaja olisi helposti saanut Alankomaiden kansalaisuuden. Ensinnäkin hän olisi saanut kansalaisuuden, jos hänen oletettu isänsä olisi ollut naimisissa hänen äitinsä kanssa valittajan syntymän ajankohtana, tai jos isän sijasta hänen äidillään olisi ollut Alankomaiden kansalaisuus. Kuitenkin mikään näistä edellä esitetyistä seikoista ei ollut sellainen, josta valittaja olisi ollut vastuussa. Tämä eroavaisuus on täysin sattumanvarainen ja johtuu sellaisesta seikasta, johon valittaja ei voinut vaikuttaa. Ainoastaan rikoksen vakavuus oli otettu huomioon.

Yhteenveto

Sosiaalisten sekä kulttuuri- ja perhesiteiden vahvuus on laaja arviointiperuste kokonaisharkinnassa, jossa huomioidaan kielelliset siteet, perhe- ja sukulaissuhteet sekä integraation taso, johon sisältyy mm. taloudellinen integraatio. Uusimmissa tapauksissa oli nähtävillä kirjo erityyppisiä kielellisiä siteitä, josta huolimatta niillä ei vaikuttanut olevan vaikutusta ratkaisun lopputulokseen. Sosiaaliset siteet voivat myös olla kaukaisiakin riittäkseen puoltamaan karkotusta. Vierailut ja lomamatkat vastaanottavaan valtioon puoltavat myös maasta poistamista. Taloudellinen integraatio ei ole välttämättä oleellinen kansallisen turvallisuuden näkökulmasta, mutta myös sosiaaliturvajärjestelmää rasittavat yksilöt saattavat kallistaa EIT:n puoltamaan maasta poistamista.

Uusimmissa tapauksissa, siteille isäntävaltiossa ei annettu painavaa arvoa. Seuraavissa tapauksissa kaikkien valittajien siteet sopimusvaltioon olivat kiinteimmät mahdolliset. Tästä huolimatta karkotus nähtiin oikeasuhtaiseksi erilaisten seikkojen perusteella. Asiassa *Levakovic* huomio suunnattiin valittajan puutteelliseen integraatioon: tämä oli elänyt alituisen rikollista elämään ja osoittanut, ettei hänellä ollut halua noudattaa kansallista lakia. Asiassa *Zakharchuk* huomio kiinnitettiin rikoksen vakavuuden lisäksi vastaanottavan valtion siteisiin, lomamatkoihin sekä passin uusimiseen. Asiassa *Pormes* huomio suunnattiin puuttuvan maahantulokiellon lisäksi valittajan kykyyn sopeutua kotimaahansa terveenä

nuorena miehenä, jolla oli käytännön taitoja selviytyäkseen uudessa maassa. Voidaankin siis sanoa, että siteiden olemassaolo tai niiden puuttuminen kokonaan *de facto* kansalaiselta ei estä valtioita poistamasta heitä maasta.

EIT:n aiemmassa oikeuskäytännössä on ollut ristiriitaisuutta, mutta nyt ratkaisukäytäntö on ottanut askeleen johdonmukaisempaan suuntaan: oletuksena on, että vakavista rikoksista syyllistyneet karkotetaan aina, oli siteet millaiset tahansa.

5 KOKONAISHARKINTA KHO:N RATKAISUKÄYTÄNNÖSSÄ

5.1 Yhteiskunnallinen muutos ja ulkomaalaislainsäädäntö

Juha Sipilän hallituskaudella (2015-2019) tehtiin lukuisia ulkomaalaislain muutoksia. Sipilän hallituksen tekemät muutokset ovat osa jatkumoa, joista vastuussa ovat niin ikään aiemmat 2000-luvun hallitukset. Lainsäädännön muutokset eivät tapahdu yhteiskunnallisessa tyhjiössä, vaan ovat reaktio tiettyinä ajankohtana tärkeinä pidettyihin ilmiöihin. Muutokset lainsäädännössä ovat siten politiikan luonnollinen ja oikeutettu seuraus.¹⁰⁸

Sipilän kaudella tehtyjen muutosten joukkoon kuului mm. perheenyhdistämisen tiukentamista¹⁰⁹, rikosperusteisten karkotusten nopeuttamista¹¹⁰ sekä turvapaikanhakijoille annettavan oikeusavun rajoittamista.¹¹¹ Humanitaarinen suojelu lakkautettiin kokonaan¹¹² ja maahantulokiellon rikkomisesta tehtiin rikoslaissa rangaistavaa.¹¹³ Yleisimpinä perusteluina useille eri lakimuutoksille oli mm. maahanmuuton hallinta, kansallisen ja kansainvälisen lainsäädännön vastaavuus, maahanmuuton kustannusten vähentäminen, maasta poistamisen varmistaminen, turvapaikkamenettelyn väärinkäyttömahdollisuuksien vähentäminen ja turvapaikkaprosessin sujuvuuden varmistaminen.¹¹⁴ Lisäksi tärkeäksi nähtiin vähentää Suomen houkuttelevuutta turvapaikan hakumaana,¹¹⁵ sillä Sipilän hallituksen mukaan Suomen lainsäädäntö oli kansainvälisen suojelun osalta jossain määrin suotuisampi kuin mitä yhtäältä EU:n lainsäädäntö ja toisaalta Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet edellyttivät.¹¹⁶

Nyt pääministeri Sanna Marinin vuoden 2019 hallitusohjelman mukaan kaudella selvitetään ulkomaalaislakiin tehtyjen lakimuutosten yhteisvaikutukset oikeusturvaan.¹¹⁷ Asian tiimoilta on julkaistu tuore tutkimus, jossa selvitetään asiaa erityisesti kansainvälistä suojelua saaneiden ja hakeneiden näkökulmasta. Tutkimuksen mukaan Suomi on mukana trendissä,

---

¹⁰⁸ Pirjatanniemi ym. 2021, s. 20.

¹⁰⁹ HE 43/2016 vp

¹¹⁰ HE 24/2018 vp

¹¹¹ HE 32/2016 vp

¹¹² HE 2/2016 vp

¹¹³ HE 146/2018 vp

¹¹⁴ Pirjatanniemi ym. 2021, s. 37-67.

¹¹⁵ HE 43/2016 vp, s. 17.

¹¹⁶ HE 2/2016 vp, s. 3.

¹¹⁷ Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, s. 84.

jossa EU:n jäsenvaltiot pyrkivät hakemaan kansainväliselle suojelulle alhaisinta mahdollista tasoa, joka näkyy myös suhtautumisessa kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka luovat minimistandardit kansalliselle toiminnalle.¹¹⁸

Sivulla 43 mainittiin lyhyesti Tanskan tiukka maahanmuuttopolitiikka, jossa maan hallitus on myöntänyt venyttävänsä YK:n ihmisoikeussopimusta ääri rajoilleen. Valtioneuvoston tutkimuksen mukaan jotkut valtiot pyrkivätkin aktiivisesti irtautumaan kansainvälisistä sopimusvelvoitteistaan. Myös Suomi on aktiivisesti pyrkinyt eroon ainakin direktiivejä suotuisamman suojelun tasosta kansallisessa lainsäädännössään. Tämä näkyy muun muassa perheen yhdistämisen tiukentamisessa sekä humanitaarisen suojelun lakkautamisessa. Perheen yhdistämisen osalta Suomi on toiminut samansuuntaisesti kuin monet muutkin EU:n jäsenvaltiot, jotka pakolaiskriisin jälkeen alkoivat tiukentaa linjojaan suhteessa turvapaikanhakijoiden perheen yhdistämisiin.¹¹⁹

Ulkomaalaislaki on erittäin vaikeaselkoinen kokonaisuus, joka tutkimuksen mukaan alkaa olla ongelma ulkomaalaisten oikeusturvan kannalta. Näistä syistä hallintovaliokunta on esittänyt, että ulkomaalaislaki on kokonaisuudistuksen tarpeessa.¹²⁰ Lakiin on jo ennen Sipilän hallituskautta tehty lukuisia lisäyksiä ja muutoksia, jonka lisäksi asiaan vaikuttavat myös EU:n uusimmat maahanmuutto- ja turvapaikkapoliittiset linjaukset. Muutokset voivat kuitenkin muodostua ongelmaksi silloin, kun niitä tehdään useina erillisinä hankkeina ilman että muutosten yhteisvaikutusta tarkastellaan kokonaisuutena. Vaikka kaikki Sipilän kaudella tehdyt lakiehdotukset olivat perustuslakivaliokunnan tarkastelun läpikäyneitä ja yhteensopivia kansainvälisen minimitason kanssa, lakimuutosten yhteisvaikutuksena saattaa kuitenkin käydä niin, että turvapaikanhakijoiden oikeudet eivät enää välttämättä toteudu.¹²¹ Myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lakimuutosten yhteisvaikutukseen ja ulkomaalaislain vaikeaselkoisuuteen huomiota. Valiokunta on huomauttanut, että samaan lainsäädäntökokonaisuuteen liittyvät samanaikaiset uudistukset olisi syytä koota yhteen hallituksen esitykseen tai ainakin niiden perusoikeusvaikutuksia tulisi arvioida yksittäistä esitystä laajemmin.¹²²

---

¹¹⁸ Pirjatanniemi ym. 2021, s. 230-231.

¹¹⁹ Pirjatanniemi ym. 2021, s. 228-229.

¹²⁰ HaVM 32/2018 vp, s. 3.

¹²¹ Pirjatanniemi ym. 2021, s. 232.

¹²² PeVL 19/2016 vp, s. 3.

Sivulla 7 käsiteltiin mm. sitä, että 2000-luvun alussa maahantulosäännösten kiertäminen ei vielä ollut päivänpolttava teema. Myöhemmin kuitenkin osoittautui ongelmaksi, että esimerkiksi yksin tulleita alaikäisiä lapsia käytettiin perheenkokoajina ja näin ollen edesauttamaan koko muun perheen pääsyä maahan. Tähän ongelmaan pyrittiin tarttumaan Sipilän hallituskaudella, jossa perheenyhdistämistä koskevien uudistusten myötä myös alaikäisiltä perheenkokoajilta edellytettiin toimeentulovaatimusta. Tuoreessa tutkimuksessa tämä kuitenkin nähtiin kohtuuttomaksi ja suositeltiin, että kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten perheenkokoajien toimeentuloedellytykset tulisi poistaa, sillä luonnollisestikaan lapsi ei voi vastata perheensä toimeentulosta. Alaikäisiä perheenkokoajia ei alunperin jätetty toimeentuloedellytyksen ulkopuolelle, koska katsottiin, että toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen lasten osalta olisi maahanmuuttoa lisäävä vetotekijä, ja lisäksi mahdollisesti altistaisi lapsia hyväksikäytölle, jos lapsia lähetettäisiin yksin hakemaan turvapaikkaa. Käytännössä kuitenkin alaikäisten lasten kohdalla käytetään UlkL 39 §:n poikkeamismahdollisuutta.¹²³

5.2 Oikeusratkaisut

5.2.1 Integraatio

Kuten jo aiemmin mainittiin, siteillä tarkoitetaan henkilön integroitumista yhteiskuntaan. Yhteiskuntaan integroituminen näyttäytyy muun muassa koulutuksen hankkimisena, työntekona ja kielen oppimisena. Kokonaisharkinnassa on kiinnitettävä esimerkiksi siihen, osaako henkilö kansalaisuusvaltionsa kieltä, onko henkilö vierailut tai oleskellut kotimaassaan tai onko hänellä sukulaisia tai muita sosiaalisia kontakteja kotimaassaan. Toisin kuin eurooppalaisella tasolla,¹²⁴ Suomessa pelkän ulkomaisen kansalaisuuden säilyttämisen ei voida yksistään katsoa olevan riittävä peruste osoittamaan siteitä koti- tai kansalaisuusvaltioon.¹²⁵

Yhteiskuntaan integroitumisen ja erilaisten siteiden merkitystä havainnollistavat seuraavat ratkaisut: asiassa KHO 2020:67 karkottamista vastaan puhuvana seikkana nähtiin hakijan pyrkimys integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Hakija oli oppinut suomen kielen,

---

¹²³ Pirjatanniemi ym. 2021, s. 215, 240-241.

¹²⁴ Ks. sivu 45.

¹²⁵ Kallio ym 2018, s. 502.

kouluttautunut ja työskenteli kouluttautumallaan alalla. Lisäksi mies oli oleskellut Suomessa suhteellisen pitkään (9 v) ja hänen äitinsä oli kuollut hiljattain, jolloin hänellä ei ollut enää perheenjäseniä kotimaassaan.

Ratkaisussa KHO 2015:18 hakijalla oli äiti ja useita sisaruksia Suomessa, mutta KHO kuitenkin totesi, ettei tällä ollut ratkaisevaa merkitystä, sillä valittaja oli täysi-ikäinen. Tuomioistuin kiinnitti huomiota siihen, että miehellä oli Afganistanissa jäljellä sisarperheineen, johon hänen äitinsä pitää jatkuvasti yhteyttä ja johon hänkin voisi saada yhteyden. Hän oli nuori, terve mies ja puhui kotimaansa kieltä, eikä tuomioistuimen mukaan ollut syytä otaksua, että hän ei pitkästä poissaolostaan huolimatta kykenisi siellä tulemaan toimeen ja hankkimaan itselleen toimeentuloa. Afgaanimiehen integraatio oli myöskin puutteellista, sillä hänellä ei ollut työpaikkaa ja toimeentulo perustui sosiaalitukiin. Tuomioistuimen mukaan miehellä ei ollut Suomeen niin kiinteitä siteitä, että ne olisivat olleet painavampia kuin karkottamisen puolesta puhuvat seikat.

Oleskelun keston lisäksi kokonaisharkinnassa on kiinnitettävä huomiota, onko hakijalla sukulaisia tai muita sosiaalisia kontakteja kotimaassaan. Seuraavassa tapausesimerkissä voidaankin nähdä, kuinka erityisesti perheenjäseniltä saatava tuki vastaanottavassa valtiossa on nähty avainkysymykseksi. Myös yksityiselämän suoja on otettu huomioon, mutta sitä on pidetty maasta poistamista vastaan puhuvana tekijänä vain toisessa ratkaisussa, jossa hakija oli oleskellut maassa viisi vuotta kauemmin kuin toinen.

Ratkaisussa KHO 2008:91 somalimiehellä oli yli kaksikymmentä kappaletta törkeitä väkivaltarikoksia, jonka lisäksi rikosrekisterillä oli useita ryöstöjä, varkauksia, lieviä petoksia ja muita vastaavia tekoja, joista hänet on tuomittu yli 7,5 vuodeksi vankeuteen. Lisäksi mies syyllistyi lukuisiin uusiin rikoksiin hyvin pian vankilasta vapautumisen jälkeen, sekä Ulkomaalaisviraston antaman päätöksen jälkeen. Hakija ei ollut onnistunut sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja hänen toimeentulonsa perustui yhteiskunnalta saataviin tukiin. KHO kuitenkin kumosi Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen yksityiselämän suojan perusteella, sillä hänelle oli 16 vuoden aikana syntynyt sosiaalisia ja kulttuurisia siteitä Suomeen, jonka kautta hänelle oli muodostunut sosiaalinen identiteetti. Lisäksi miehellä ei ollut yleisen klaanin suojeluksen lisäksi sukulaisia Somaliassa, joiden puoleen olisi voinut kääntyä. Hakija pystyi siis turvautumaan alueen valtaklaanin tukeen, mutta tuen ei voitu

katsoa riittäväällä tavalla turvaavan hänen elämänsä perustarpeita ja karkottaminen olisi saattanut siten vakavasti vaarantaa hänen suoriutumistaan kehittymättömissä oloissa.

Hyvin samantyyppinen tilanne oli käsillä ratkaisussa KHO 2008:90, jossa lopputulos oli kuitenkin eri. Somalimiehen karkottamista puolsi niin ikään hänen jatkuva syyllistymisensä muun muassa lukuisiin ryöstöihin, pahoinpitelyihin ja varkauksiin, joista osa oli arvioitu törkeiksi. Valittaja oli jatkanut rikoksiin syyllistymistä myös Ulkomaalaisviraston päätöksen jälkeen. Karkottamista vastaan puhuvia seikkoja oli mm. se, ettei valittaja ollut voinut nuoren ikänsä huomioon ottaen vaikuttaa Suomeen tuloonsa eikä sen tapaan, sillä hän oli saapunut yksin Suomeen alaikäisenä perhesiteen perusteella, joka myöhemmin paljastui perustuneen väärin tietoihin. Lisäksi hänen kotouttamisensa oli epäonnistunut, mutta tämä ei kaikilta osin ollut hakijan syytä.

Hakijalla ei ollut perhe-elämää, mutta KHO huomioi yksityiselämän suojan lausumalla, että hakijalla oli yhdentoista vuoden aikana syntynyt Suomeen ajallisesti pitkäaikaisia siteitä, joiden kautta hänelle oli muodostunut sosiaalinen identiteetti. Vaikka karkottaminen merkitsi siten hänen elinolojensa olennaista heikkenemistä, ei yhteiskunnan turvallisuudelle aiheutuneen pitkäaikaisen uhan huomioon ottaen voitu katsoa, että hakijan karkottaminen Somalimaahan olisi ollut ihmisoikeussopimuksen artiklan 8 vastaista. Maasta poistamista puoltavia seikkoja oli erityisesti se, että karkotettavan äiti asui edelleen Somalimaassa, johon tämä voisi tukeutua.

Vaikka oleskelun kesto on yksi keskeisimmistä arviointiperusteista kokonaisharkinnassa, yli kahdenkymmenenkään vuoden oleskelu ei aina takaa vahvoja siteitä valtioon. Useista lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista tuomittu hakija asiassa KHO 2016:199 oli asunut Suomessa jo 20 vuotta. Lisäksi hänellä oli Suomessa vaimo sekä useita lapsia, joista yksi oli alaikäinen, mutta integroitumisaste oli huono: irakilaismies ei opiskellut tai käynyt töissä ja hänen kielitaitonsa oli heikko. Täten KHO totesi, ettei Suomeen ollut kehittynyt merkittäviä siteitä, eikä henkilön aiheuttama uhka ollut vähentynyt, sillä rikollinen toiminta oli jatkuvaa ja viimeisimmästä tuomiosta oli kulunut vain vähän aikaa. Lisäksi henkilöllä oli ainakin jotain sukulaisia tai tuttavuuksia Irakissa, joihin hän oli kertonut pitävänsä yhteyttä Suomesta.

5.2.2 Rikokset

Hakijan moitteeton käytös ja rikosprosessin kohtuuton pituus voi olla ratkaisusta KHO 2004:124 ilmenevällä tavalla maasta poistamista vastaan puhuva seikka. Tapauksessa kyseessä oli neljätoista vuotta Suomessa asunut mies, joka oli saanut viiden vuoden pituisen vankeusrangaistuksen hasiksen salakuljettamisesta. KHO kiinnitti huomiota asian pitkään käsittelyaikaan sekä siihen, että suoritettuaan vankeusrangaistuksen hakija ei enää syyllistynyt rikoksiin. Hakijalle oli tehty karkotuspäätös vasta viisi vuotta rikosten tekoajankohdan jälkeen, eikä hän ollut rikosten tekoajankohtien jälkeen vaarantanut turvallisuutta. Rikoksista oli myös kulunut aikaa jo kahdeksan vuotta, tuomion antamisesta kuusi vuotta ja vankeusrangaistuksen päättymisestäkin puolitoista vuotta. Lisäksi miehellä oli suomalainen vaimo ja kolme lasta, joten perhesiteet keskittyivät tiiviisti Suomeen. KHO otti huomioon perheen kertaalleen epäonnistuneen yrityksen viettää perhe-elämää Israelissa ja näin ollen heikot mahdollisuudet muuttaa maahan.

Seuraavassa tapausesimerkissä ilmenee, että hakijan käytös rikoksen tekohetkestä kuluneen ajan jälkeen painoi enemmän vaakakupissa kuin yksittäinen, vakava rikos. Päätöksessä KHO 2006:82 maasta poistamista ei nähty oikeasuhtaiseksi erittäin vakavasta rikoksesta huolimatta, joka oli törkeä kuolemantuottamus. Rikoksen jäädessä ainoaksi olosuhteet rikostuomion jälkeiseltä ajalta osoittivat ettei karkottamista ei voitu perustella yleiseen järjestykseen tai yleiseen turvallisuuteen liittyvillä vakavilla tai pakottavilla syillä. Muita maasta poistamista vastaan puhuvia seikkoja olivat mm. vahvat perhesiteet Suomessa: miehellä oli Suomessa kaksi lasta vaimonsa kanssa. Lisäksi maassaoloajan (9 v) ja integroitumisen asteeseen kiinnitettiin huomiota: hakijalla oli Suomessa toimiva yritys.

Vakavien väkivalta- ja huumausainerikosten lisäksi myös omaisuusrikokset muodostavat yhteiskunnan perustavanlaatuista etua uhkaavan todellisen ja vakavan vaaran, varsinkin jos ne oli tehty suunnitelmallisesti ja taloudellisen hyödyn tavoittelemistarkoituksessa. KHO 2016:12 käsitteli tapausta, jossa hakija oli tuomittu useita kertoja mm. varkauksista, maksuvälinepetoksista ja kerran törkeästä rattijuopumuksesta. Mies oli avioitunut Suomen kansalaisen kanssa ja heillä oli yksi yhteinen lapsi. Maasta poistamista puolsivat kuitenkin miehen lyhyehkö oleskelu maassa (5 v), toistuvat rikokset ja lyhyt, kahden vuoden maahantulokielto.

KHO suhtautuu ankarasti naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, jonka taustalla vaikuttaa Juha Sipilän kaudella ratifioitu Euroopan neuvoston yleissopimus, jonka tavoitteena on naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen ja poistaminen.¹²⁶ Sopimuksen tarkoituksena on edistää kaikkien naisiin kohdistuvien syrjinnän muotojen poistamista sekä naisten ja miesten välistä tosiasiallista tasa-arvoa. Yleissopimuksessa määritellään valtion huolellisuusvelvoite ehkäistä ja tutkia väkivaltaa, rangaista sen tekijöitä sekä hyvittää väkivallanteot uhreille.

Tapauksessa KHO 2017:121 voidaan konkreettisesti nähdä yleissopimuksen vaikutus. Kuusi vuotta Suomessa asunut 22-vuotias mies oli tuomittu siskonsa pahoinpitelystä. Hän vetosi kulttuurillisiin syihin ja siihen, että heidän kulttuurissaan tyttären kuuluu totella ja elää tiettyjen sääntöjen mukaan. Hakija ei tiedettävästi ollut syylistynyt muihin rikoksiin ja oli saapunut alaikäisenä Suomeen. Tapaus oli poikkeuksellinen, sillä perheväkivallasta annettiin vain kuuden kuukauden ehdollinen tuomio, mutta valittaja päätettiin karkottaa silti. KHO painotti Suomen sitoutuneisuutta naisiin kohdistuvan väkivallan- ja kulttuurillisiin syihin perustuvan väkivallan torjumisessa. Maahanmuuttajien osalta ongelmallisena on pidettävä perheen sisäistä väkivaltaa, jonka taustalla ovat perheen alkuperämaan tavat ja kulttuuri. Kulttuuriin syihin perustuva väkivaltakäyttäytyminen osoitti piittaamattomuutta sellaisia arvoja kohtaan, jotka turvataan Suomen perustuslaissa ja Suomea velvoittavista kansainvälisissä sopimuksissa.

5.2.3 Lapsen etu ja hyvinvointi

Jos maasta poistamispäätös koskee lapsiperhettä, lasten siteet Suomeen tulee arvioida erikseen. Siteet ovat todennäköisesti vahvemmat, jos lapsi on kouluikäinen kuin jos lapsi olisi niin pieni, että siteet olisivat pääasiallisesti kodin piirissä.¹²⁷ Myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota ja todennut, että ulkomaalaislain 4 ja 146 §:n mukaan lapsen etuun on aina kiinnitettävä huomiota lapsen karkottamisen yhteydessä. Lasta ei tämän johdosta voi karkottaa yksinomaan sillä perusteella, että lapsen vanhempien osalta karkottamisen edellytykset täyttyvät.¹²⁸ Tämä ei aina ole ollut ongelmaton ja esimerkiksi tapauksessa KHO 2016:75 lapset karkotettiin vanhempien mukana Saksaan, eikä heitä

---

¹²⁶ Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, SopS 53/2015.

¹²⁷ HE 28/2003 vp, s. 10.

¹²⁸ PeVL 18/2018 vp

KHO:n päätöksen perusteella kuultu asiassa. Lapset olivat koululaisia ja integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan.

Silloin kun toinen vanhemmista on suomalainen ja harkitaan ulkomaalaisen vanhemman maasta poistamista, merkitystä on lapsen huoltosuhteilla, ulkomaalaisen vanhemman tapaamisoikeudella ja onko hän tosiasiassa pyrkinyt käyttämään tätä oikeutta.¹²⁹ Myös useissa aineiston oikeustapauksissa tulee ilmi, että karkottamistilanteessa usein vedotaan perhesiteeseen, vaikka tosiasiallisesti sidettä ei olisikaan pidetty yllä. Jos yhteyttä vanhemman ja lapsen välillä ei ole ylläpidetty, karkottamisella ei ole merkittävää vaikutusta lapsen tilanteeseen. Tapaamisoikeudesta ja sen toteutumisesta ja tarpeellisista taustatiedoista hankitaan selvitystä oikeuden päätöksistä, perheenjäseniltä ja sosiaaliviranomaisilta.¹³⁰

Ulkomaalaisen vanhemman ja lapsen välisen siteen tiiviys havainnollistuu seuraavien tapausesimerkkien kautta. Asiassa KHO 2006:83 useista törkeistä huumausainerikoksista tuomitulla miehellä oli kaksi lasta Suomessa, mutta hän ei asunut heidän kanssaan. KHO:n mukaan lapset saattoivat hyvin vierailta isäänsä tapaamassa Virossa, joten perhe-elämän suojaan ei kohdistunut suhteetonta interventiota. Ratkaisussa KHO 2020:67 KHO ei ottanut huomioon vaikeuksien tasoa, joka perhettä odottaisi valittajan lähtömaassa. Lisäksi perhe oli perustettu epävarmana ajankohtana: avioliitto ja perhe oli perustettu sen jälkeen, kun poliisi oli tehnyt karkotusesityksen. Puolisoiden voitiin siis katsoa olleen tietoisia siitä, että mies ei välttämättä saisi jatkaa Suomessa oleskeluaan. KHO ei kuitenkaan kiinnittänyt tähän huomiota, vaan totesi perheenjäsenten viettävän kiinteää perhe-elämää toistensa kanssa. Tuomioistuin totesi, että valittaja asui lapsensa kanssa ja oli osallistunut lapsensa elämään tämän syntymästä saakka, joten valittajan ja lapsen välistä suhdetta voitiin pitää kiinteänä. Toisaalta lapsi oli vasta noin kaksivuotias, joten huoltosuhde ei ollut kestänyt kovin kauan, ja lapsi oli sopeutuvassa iässä. Tuomioistuin huomioi myös, että lapsella oli toinen huoltaja, joka kykenisi huolehtimaan hänestä. Loppujen lopuksi KHO tuli siihen johtopäätökseen, että karkottaminen merkitsisi valittajan ja hänen lapsensa yhteiselämän päättymistä, minkä ko. olosuhteissa voitiin arvioida olevan lapsen edun vastaista.

---

¹²⁹ HE 28/2003 vp, s. 11.

¹³⁰ HE 28/2003 vp, s. 11.

Yhteenveto

Pakolaiskriisin myötä rantautunut yhteiskunnallinen muutos vaikuttaa myös kansallisella tasolla, jossa Juha Sipilän hallituskaudella tehtiin lukuisia ulkomaalaislain muutoksia. Maahanmuuttajien määrän kasvun jälkeen nähtiin tarpeelliseksi hallita maahanmuuttoa paremmin, vähentää maahanmuuton kustannuksia sekä turvapaikkaprosessin väärinkäyttömahdollisuuksia. Lisäksi tärkeäksi nähtiin vähentää Suomen houkuttelevuutta turvapaikan hakumaana. Myös Suomi on jossain määrin pyrkinyt eroon suotuisamman suojelun tasosta kansallisessa lainsäädännössään. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännön ollessa niukkaa, varsinaisia pakolaiskriisin vaikutuksia sen ratkaisukäytäntöön on vaikea tulkita kokonaisharkinnassa esiintyviä yleisiä huomioita lukuun ottamatta.

Kokonaisharkinnassa on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi siihen, osaako henkilö kansalaisuusvaltionsa kieltä, onko henkilö vierailut tai oleskellut kotimaassaan tai onko hänellä sukulaisia tai muita sosiaalisia kontakteja kotimaassaan. Erityisesti sukulaisilta tai tuttavilta saatavaa tukea vastaanottavassa valtiossa on pidetty tärkeänä oikeuskäytännössä. Aina pitkätään ajalliset siteet Suomeen eivät takaa integroitumista yhteiskuntaan. Perhesuhteiden osalta, karkottamistilanteessa saatetaan vedota perhesiteeseen, vaikka tosiasiallisesti sidettä ei olisikaan pidetty yllä. Jos yhteyttä vanhemman ja lapsen välillä ei ole ylläpidetty, karkottamisella ei ole merkittävää vaikutusta lapsen tilanteeseen. Lasta ei myöskään voi karkottaa yksinomaan sillä perusteella, että lapsen vanhempien osalta karkottamisen edellytykset täyttyvät.

Rikoksien osalta KHO on suhtautunut ankarasti esimerkiksi naisiin kohdistuvaan, kulttuurilliseen väkivaltaan Euroopan neuvoston yleissopimuksen mukaisesti, joka ratifioitiin Sipilän kaudella. Toisena ulkomaalaislainsäädännön muutoksena myöskin oli, että perheenyhdistämistä koskevien uudistusten myötä myös alaikäisiltä perheenkokoajilta alettiin edellyttää toimeentulovaatimusta. Tuoreessa tutkimuksessa tämä kuitenkin nähtiin kohtuuttomaksi ja suositeltiin, että kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten perheenkokoajien toimeentuloedellytykset tulisi poistaa, sillä luonnollisestikaan lapsi ei voi vastata perheensä toimeentulosta. Tätä lainsäädännön epäkohtaa ei tutkijoiden mukaan poistanut se, että toimeentuloedellytystä ei ole näiltä lapsilta käytännössä vaadittu.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Pro gradu -tutkielmassani tutkin kolmansien maiden kansalaisten karkottamista Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen, sekä korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännön pohjalta. Tuomioistuinratkaisut kytkeytyvät Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklaan kahdeksan, joka suojaa oikeutta nauttia yksityis- ja perhe-elämää. Aiemmassa ratkaisukäytännössään EIT on tehnyt paljon yksittäistapauksellisia sovelluksia, joiden sisältö ja tulkintalinja on vaihdellut eri elementtien ja niiden välisten suhteiden kesken. Rikollisten ulkomaalaisten karkottaminen herättääkin paljon tunteita ja on poliittisesti tulenarka aihe, jolloin ihmisoikeustuomioistuimella on ollut vaikeuksia tasapainotella yksilön ja valtion välisten intressien välillä.

Tutkimuksen keskeisenä tarkoituksena on selvittää, miten Eurooppaa vuonna 2015 koetellut pakolaiskriisi ja sen jälkeiset poliittiset paineet ovat vaikuttaneet tuomioistuinten päätöksiin. Toisin sanoen, onko Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden rikosperusteisiin karkottamisiin liittyvissä ratkaisuissa tapahtunut muutoksia viime vuosien aikana?

Ensimmäinen havainto tutkielmaa aloittaessa oli, että KHO:n ratkaisukäytäntö on liian niukkaa mahdollisista muutoksista luotettavan analyysin aikaansaamiseksi. Tästä syystä tutkielma keskittyy pääasiassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöön, muutamia KHO:n ratkaisukäytännöstä nousseita yleisiä huomioita lukuun ottamatta. Pakolaiskriisin vaikutus kansallisella tasolla voidaan kuitenkin nähdä eri näkökulmasta, jossa ulkomaalaislainsäädäntöä uudistettiin useita kertoja Juha Sipilän hallituskaudella. Maahanmuuttajien räjähdysmäisen määrän kasvun vuoksi nähtiin tarpeelliseksi mm. hallita maahanmuuttoa paremmin, vähentää maahanmuuton kustannuksia sekä turvapaikkaprosessin väärinkäyttömahdollisuuksia. Lisäksi tärkeäksi nähtiin vähentää Suomen houkuttelevuutta turvapaikan hakumaana. Tästä syystä myös Suomi on seurannut muita Euroopan maita ja jossain määrin pyrkinyt eroon suotuisamman suojelun tasosta kansallisessa lainsäädännössään.

Üner-kriteeristöä soveltaessa, EIT on päättänyt, että jokaiselle kohdalle annetaan erilainen painoarvo tapauksen yksilöllisten seikkojen mukaan. EIT on pidättäytynyt määrittelemästä kullekin kriteerille annettavaa painoarvoa yksilöllisessä arvioinnissa, joten on mielekästä tutkia, mitä seikkoja tuomioistuin käytännössä painottaa. Toinen tutkimuskysymys on: mitä *Üner*-kriteeristön elementtiä tuomioistuin painottaa eniten ratkaisukäytännössään?

EIT:n kokonaisharkinnassa tärkein elementti on rikoksen luonne ja vakavuus, joka korostui huomattavasti varsinkin pakolaiskriisin jälkeisissä ratkaisuissa. Maahantulokieltojen pituudet ovat kuitenkin lyhentyneet huomattavasti. Valittajan perhetilanteen osalta aiemmassa ratkaisukäytännössään EIT on antanut enemmän suojaa perheelle, jonka jäsenet ovat asuneet yhdessä ja viettäneet kiinteää perhe-elämää. Jos perhe on ollut olemassa ja yhdessä, mutta jäsenet ovat asuneet erillään, EIT ei ole antanut niin suurta suojaa. Sama linja on jatkunut myös uudemmassa ratkaisukäytännössä. Alaikäisten rikosentekijöiden kohdalla *Maslov*-periaatteiden soveltaminen jatkuu, jos rikokset ovat väkivallattomia. Rikosten ollessa väkivaltaisia, alaikäiset rikolliset eivät saaneet lievempää kohtelua uusimmissa ratkaisuissa.

Vaikeuksien tasoon, joka puolisoa odottaa, jos perhe muuttaa valittajan lähtömaahan on vanhemmassa ratkaisukäytännössä suhtauduttu vaihtelevasti ja se näyttäisi olleen kytköksissä puolison kulttuuritaustaan ja valittajan rikoksen luonteeseen ja vakavuuteen, sekä siihen, tiesikö kumppani rikoksesta. Uudessa aineistossa ei juurikaan ollut tapauksia, jossa valittajan puoliso olisi täysin eri kulttuuritaustasta - joten EIT:n linjaa suhteessa tähän ryhmään on vaikea arvioida. Usein, jos tuomioistuin havaitsee muuton olevan suuri muutos, se lopettaa lauseen toteamalla, että puoliset voisivat pitää yhteyttä puhelimitse ja internetissä sekä lomamatkojen ja vierailujen muodossa. On kuitenkin hankalaa näyttää toteen, että muuttaminen toiseen maahan olisi täysin mahdotonta: kyseessä täytyy olla lähestulkoon *force majeure*, jotta valtiolla olisi positiivinen velvollisuus sallia perhe-elämä alueellaan.

Aiemmassa ratkaisukäytännössään EIT on suhtautunut penseästi tapauksiin, joissa kumppani on tiennyt rikoksista ja perhe on perustettu epävarmana ajankohtana, varsinkin jos perhe-elämä ei ole ollut erityisen kiinteä. Tätä elementtiä arvioitaessa on huomioitava, että uudessa ratkaisukäytännössä lähes kaikissa tapauksissa aviopari oli avioitunut ja perhe oli perustettu ennen kuin rikokset tehtiin. Tästä voidaan vetää johtopäätös, että tämä elementti ei

juurikaan merkitse mitään, jos se on karkotusta vastaan puhuvana seikkana. Jos asia on toisinpäin, niin tilanne on eri ja tätä pidetään usein maasta poistamista puoltavana seikkana.

Lasten etuun ja hyvinvointiin on suhtauduttu EIT:n aiemmassa ratkaisukäytännössä vaihtelevasti. Nyt linja on johdonmukaistunut ja viimeisimpien vuosien aineistosta voidaan päätellä, että samasta kulttuuritaustasta tulevien lapsien ajatellaan olevan pystyviä muuttamaan. Viimeiseksi, jos valittajan muut siteet ja elementit kokonaisuudessaan ovat puoltaneet maasta poistamista, niin tuomioistuimien on ainoastaan todennut, etteivät lasten oikeudet tässä tapauksessa ylikirjoita muita tekijöitä.

Rikoksen tekohetkestä kulunut aika ja valittajan käytös tuona aikana -osion osalta on todettava, että uusissa ratkaisuissa, jossa valittaja on käyttäytynyt moitittavasti myös vapauduttuaan vankilasta, tuomioistuimien pitää asiaa erittäin vahvasti karkotusta puoltavana tekijänä. Jos taas tilanne on se, että valittaja on käyttäytynyt moitteettomasti, asia sivuutetaan tai se huomioidaan yhtenä seikkana, mutta sille ei tunnu annettavan erityistä painoarvoa. Uudessa oikeuskäytännössä oli useita tapauksia, jossa valittaja oli käyttäytynyt hyvin, mutta asia jätettiin lähes kokonaan huomiotta. Tämä on ristiriidassa aiemman *A.A.*-tapauksen linjan kanssa, jossa hallitusta pyydettiin esittämään lisätodisteita siitä, että valittaja oli edelleen uhka kansalliselle turvallisuudelle.

Karkotusten ja *ne bis in idem* -periaatteen välistä suhdetta on tutkittu paljon, joten oli alusta saakka selvää, etten halunnut sitä lähteä tutkimaan. Kuitenkin, jos valittajan hyvää käytöstä rikoksen tekohetkestä kuluneen ajan jälkeen ei huomioida, syntyy tilanne, jossa vakavat rikokset itsenäinään riittävät maasta poistamisen tueksi jopa vuosikymmen sen jälkeen, kun rikos on tehty. Minkä vuoksi rikoksen jälkeistä käytöstä edes arvioidaan, jos sillä ei loppupeleissä oikeastaan ole painoarvoa kansallisen turvallisuuden näkökulmasta? Vaikka tutkielmani ei käsittele *ne bis in idem* -periaatetta, täytyy silti mainita, että edellä mainitun kaltaisessa tilanteessa riskiksi tulee juurikin kaksoisrangaistuksen mahdollisuus, jolloin maasta poistaminen toimii yhdenlaisena lisärangaistuksena varsinaisen vankeusrangaistuksen lisäksi, varsinkin jos rikoksen tekohetkestä on kulunut pitkä aika.

Aiemmin keskeisessä roolissa ollut sosiaalisten sekä kulttuuri- ja perhesiteiden vahvuus on menettänyt merkitystään EIT:n ottaessa käyttöönsä ankaramman tulkintalinjan. Vaikka siteet isäntävaltioon olisivat kiinteimmät mahdolliset, karkotus on oikeasuhtainen, jos rikos on vakava. Tuoreissa tapauksissa kielellisillä siteillä ei ollut merkittävyyttä ratkaisun lopputuloksen kannalta. EIT näyttäisi myös hylänneen *AW Khan* -tapauksen linjan vuodelta 2010. Asiassa valittajaa ei voitu karkottaa, sillä siteet Pakistaniin olivat olemattomat: valittaja ei ollut koskaan käynyt maassa, eikä hänellä ollut lähisukulaisia siellä. Tilanne oli täysin sama uudessa tapauksessa *Levakovic*: valittaja ei ollut koskaan edes vierailut kansallisuusvaltiossaan, eikä hänellä ollut lainkaan sukulaisia siellä. EIT kuitenkin päätyi asiassa kuitenkin eri lopputulemaan kuin kahdeksan vuotta sitten, joka saattaa olla osoitus linjan ankaroitumisesta, mutta myös toisaalta tapauskohtaisten erityispiirteiden voimakkaasta vaikutuksesta.

Kasvavat poliittiset paineet saattavat näkyä myös siten, että yhä useammassa päätöksissä EIT on kieltäytynyt korvaamasta omalla arvioinnillaan kansallisten tuomioistuinten suorittamaa suhteellisuusarviointia, jos kansalliset tuomioistuimet ovat tutkineet tosiseikat huolellisesti ja tasapainotteet valittajan henkilökohtaiset edut yleiseen etuun nähden. Joissain ratkaisuissa oli kuitenkin havaittavissa kiistanalaisuutta, oliko kansallinen tuomioistuin todella tehnyt näin.

Valittajan oleskelun keston osalta periaatteena on, että *erittäin painavat syyt* oikeuttavat pitkäaikaisen maahanmuuttajan karkotuksen, joka on laillisesti viettänyt koko lapsuuden tai suurimman osan lapsuudestaan ja nuoruudestaan laillisesti vastaanottavassa maassa. Perheettömät, terveet ja työkykyiset nuoret miehet saavat kaikista vähiten suojaa, sillä EIT on osoittanut haluttomuutta tarkastella yksityiselämän suojaa, vaikka sen sovellettavuus tällaisissa tapauksissa olisi ilmeistä. Kun tuomioistuin havaitsee, ettei perhe-elämää ole olemassa artikla kahdeksan tarkoittamalla tavalla tai perhe-elämän interventio ei anna aihetta artikla kahdeksan loukkaukselle, se ei yleensä ota huomioon rikkooko karkotus artikla kahdeksan yksityiselämän suojaa.

Johtopäätöksenä on, että EIT on johdonmukaistanut sekä tiukentanut linjaansa pakolaiskriisin jälkeen, sillä vuoden 2015 jälkeisissä ratkaisuissa kaikki karkotukset nähtiin oikeasuhtaisiksi sekä välttämättömiksi. Vakaviin rikoksiin syyllistyneet karkotetaan, vaikka siteet isäntävaltioon olisivatkin erittäin kiinteät tai käytös rikostuomion jälkeen moitteetonta. Aiemmassa ratkaisukäytännössään EIT on tehnyt enemmän poikkeuksia esimerkiksi

puuttuvien siteiden tai lapsen edun vuoksi. Siteiden olemassaolo tai niiden puuttuminen kokonaan *de facto* kansalaiselta ei estä valtioita poistamasta heitä maasta. Erityisesti tässä tilanteessa aiemmassa käytännössä on havaittu karkotuksen olevan suhteeton. Uusissa ratkaisuissa näin ei ollut.

Euroopan ihmisoikeussopimus on elävä instrumentti, jota on tulkittava tämän päivän olosuhteiden valossa. Kahdeksassa vuodessa on siis tapahtunut yhteiskunnallinen muutos, joka viestittää, että vakaviin rikoksiin syyllistyneille ei heru sympatiaa.

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, A. (2006) *Tulkinnan taito*. Sanoma Pro Oy.
- Aer, J. (2017) *Ulkomaalaisoikeuden perusteet*. Alma Talent.
- Boeles, P., Den Heijer, M., Lodder, G., Wouters, K. (2014) *European Migration Law*. Intersentia, 2nd edition.
- Costello, C. (2013) *The Human Rights of Refugees and Migrants in European Law*. Oxford University Press.
- Dembour, M. (2015) *When Humans Become Migrants: Study of the European Court of Human Rights with an Inter-American viewpoint*. Oxford University Press.
- Hirvelä, P., & Heikkilä, S. (2018). *Ihmisoikeudet : käsikirja EIT:n oikeuskäytäntöön* (2., uudistettu painos.). Alma Talent.
- Häyhä, J. (1997). *Minun metodini*. Werner Söderström lakitieto.
- Kallio, H., Kotkas, T., Palander, J., Hakalehto, S., Hyytiä, J., Korsman, K., Nykänen, E., Paso, M., Similä, J., Sovela, K., & Vääänen, U. (2019). *Ulkomaalaisoikeus* (1. painos.). Alma Talent.
- Kekomäki, K. (1997). *Suomalainen karkotuskäytäntö ja Euroopan ihmisoikeussopimus*. Joensuun yliopisto, yhteiskuntapolitiikan ja filosofian laitos.
- Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K., & Danielsson, P. (2018). *Kriminologia : rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Gaudeamus.
- Kurvinen, E., Muukkonen, M., Voutilainen, T. (2020) *Selvittämiselvöllisyys ja tiedonhankinta ulkomaalaisasioissa*. University of Eastern Finland. Oikeustieteiden laitos 1 (230).<https://migri.fi/documents/5202425/12177832/Selvitt%C3%A4misvelvollisuus+ja+tiedonhankinta+ulkomaalaisasioissa.pdf/dd8adfce-c20c-a94b-512f-17e6f3963bd8/Selvitt%C3%A4misvelvollisuus+ja+tiedonhankinta+ulkomaalaisasioissa.pdf?t=1597990815626>
- Lonka, H., Laitinen, K., Keinänen, A., Wähä, S., Huhtinen, A-M., Paasonen, J.(2020) *Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:28.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162212/VNTEAS_2020_28_.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pellonpää, M., Gullans, M., Pölönen, P., & Tapanila, A. (2018). *Euroopan ihmisoikeussopimus* (6., uudistettu painos.). Alma Talent.
- Pirjatanniemi, E., Lilja, I., Helminen, M., Vainio, K., Lepola, O., Alvesalo-Kuusi, A. *Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua saaneiden ja hakeneiden asemaan*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja.2021:10.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162850/VNTEAS_2021_10.pdf?sequence=1
- Wiesbrock, A. (2010) *Legal migration to the European Union*. Martinus Nijhoff Publishers.
- Elles, B. (1980) *International Provisions Protecting the Human Rights of Non-citizens*. United Nations. New York.

http://hrlibrary.umn.edu/International%20Provisions%20Protecting%20the%20Human%20Rights%20of%20Non-citizens_Elles.pdf

Thym, D., (2014) *Residence as De Facto Citizenship? Protection of Long-Term Residence Under Article 8 ECHR*. Teoksessa R. Rubio-Marin (toim.) *Human Rights and Immigration* <https://ssrn.com/abstract=2758636>

Tolonen, H. (2003) *Oikeuslähdeoppi*. WSOY lakitieto.

Saarikkomäki, E., Oljakka, N., Vanto, J., Pirjatanniemi, E., Lavapuro, J., Alvesalo-Kuusi, A. (2018) *Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset Maahanmuuttovirastossa 2015–2017: Pilottitutkimus 18–34-vuotiaita Irakin kansalaisia koskevista myönteisistä ja kielteisistä päätöksistä*. s. 33-34. Oikeustieteellisen tiedekunnan tutkimusraportteja ja katsauksia.

Wojnowska-Radzinska, J. (2015). *The Right of an Alien to Be Protected Against Arbitrary Expulsion in International Law*. BRILL.

Artikkelit

Desmond, A., (2018). *The Private Life of Family Matters: Curtailing Human Rights Protection for Migrants under Article 8 of the ECHR?*, *European Journal of International Law*, 29 (February), 261–279.

Head, IN., (1967). “*A Fresh Look at the Local Remedies Rule*,” *Canadian Yearbook of International Law*, Vancouver, V, 142-158.

Spijkerboer, T., (2009). *Structural Instability: Strasbourg case law on Children’s Family Reunion*. *European Journal on Migration and Law*, 11 (January) 271-293. <http://thomasspijkerboer.eu/wp-content/uploads/2015/01/Structural-instability.pdf>

Tuori, K. (2003) *Onko hallinto-oikeudella tulevaisuutta?* *Oikeus* 3/2003, s. 234–249.

Oikeustapaukset

Asia 8000/08 *A.A v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2011

Asia 33809/15 *Alam v. Tanska*, Kok. 2017

Asia 50963/99 *Al-Nashif v. Bulgaria*, Kok. 2002

Asia 56811/00 *Amrollahi v. Tanska* Kok. 2002

Asia 25593/14 *Assem Hassan Ali v. Tanska*, Kok. 2018

Asia 3138/16, *Azerkane v. Alankomaat*, Kok. 2020

Asia 34374/97 *Baghli v. Ranska* Kok. 1999

Asia 54131/10 *Bajsultanov v. Itävalta*, Kok. 2012

Asia 54273/00 *Boultif v. Sveitsi*, Kok. 2001

Asia 22070/9 *Boughanemi v. Ranska*, Kok. 1996

Asia 25672/07 *Bousarra v. Ranska*, Kok. 2010

Asia 25404/94, *Bouljifa v. Ranska*, Kok. 1997

Asia 123/1996/742/941 *El Boujaidi v. Ranska* Kok.1997

Asia 69735/01, *Chair ja JB v. Saksa*, Kok. 2007

Asia 26102/95 *Dalia v. Ranska*, Kok. 1998

Asia 58681/12, *Ejimson v. Saksa*, Kok. 2018

Asia 47160/99 *Ezzouhdi v. Ranska*, Kok. 2001.

Asia 39428/12 *Gablishvili v. Venäjä*, Kok. 2014.
Asia 23218/94, *Gül v. Sveitsi*, Kok. 1996
Asia 25748/15 *Hamesevic v. Tanska*, Kok. 2017
Asia 31753/02 *Kaya v. Saksa* Kok. 2007
Asia 26839/05 *Kennedy v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2010
Asia 47486/06, *Khan A.W v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2010
Asia 38005/07 *Kissiwa Koffi v. Sveitsi*, Kok. 2012
Asia 41697/12 *Krasniqi v. Itävalta*, Kok. 2017
Asia 30441/09 *Külekci v. Itävalta* Kok. 2017
Asia 7841/14 *Levakovic v. Tanska*, Kok. 2018
Asia 1638/03, *Maslov v. Itävalta*, Kok. 2008
Asia 25017/94, *Mehemi v. Ranska*, Kok. 1997
Asia 41215/14 *Ndidi v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2017
Asia 27319/07 *Onur v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2009
Asia 1820/08 *Omojudi v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 2009
Asia 25402/14, *Pormes v. Alankomaat*, Kok. 2020
Asia 2607/08, *Palanci v. Sveitsi*, Kok. 2013
Asia 77036/11 *Salem v. Tanska*, Kok. 2016.
Asia 52873/09, *Shala v. Sveitsi*, Kok. 2012
Asia 52178/10, *Samsonnikov v. Viro*, Kok. 2012
Asia 23887/16 *Salija v. Sveitsi*, Kok. 2017
Asia 50252/99 *Sezen v. Alankomaat* Kok. 2006
Asia 48321/99 *Slivenko v. Latvia* Kok. 2003
Yhdistetyt asiat 8319/07 ja 11449/07 *Sufi & Elmi v. Yhdistynyt kuningaskunta*, Kok. 2011
Asia 5856/72 *Tyrer v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, Kok. 1978
Asia 12020/09, *Udeh v. Sveitsi*, Kok. 2013
Asia 32493/08 *Ukaj v. Sveitsi*, Kok. 2014
Asia 1785/08, *Vasquez v. Sveitsi*, Kok. 2013
Asia 46410/99, *Üner v. Alankomaat*, Kok. 2006,
Asia 2967/12, *Zakharchuk v. Venäjä*, Kok. 2019

KHO 2004:124
KHO 2006:82
KHO 2006:83
KHO 2008:91
KHO 2008:90
KHO 2015:18
KHO 2016:199
KHO 2016:12
KHO 2017:121
KHO 2020:67

Lain esityöt

HE 28/2003 vp

HE 2/2016 vp

PeVL 19/2016 vp

HE 32/2016 vp

HE 43/2016 vp

PeVL 18/2018 vp

HE 24/2018 vp

HaVM 32/2018 vp

HE 146/2018 vp

Verkkosivut

Yle uutiset (2018). Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10534926> 4.1.2021

House of commons library (2012). The UK and Reform of the European Court of Human Rights. Haettu osoitteesta

<http://bibliobase.sermis.pt:8008/BiblioNET/Upload/PDF4/002591.pdf> 11.2.2021